

**Uchwała Nr 630/XXIX/2005
Rady Miasta Lublin
z dnia 17 marca 2005 r.**

w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Miasta Lublin”.

Na podstawie art. 6 ust.1 oraz art. 18 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. Nr 142 z 2001, poz. 1591 z późniejszymi zmianami) – Rada Miasta Lublin uchwała, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się „Strategię Rozwoju Miasta Lublin” w brzmieniu określonym w załączniku do uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Lublin.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

*Przewodniczący
Rady Miasta*

Zbigniew Targoński

Załącznik
Do uchwały nr 630/XXIX/2005
Rady Miasta Lublin
Z dnia 17 marca 2005 r.

PREZYDENT MIASTA LUBLIN

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA LUBLIN

LUBLIN 2005

Spis treści

	Str.
1. WPROWADZENIE	4
2. METODYKA PLANOWANIA STRATEGICZNEGO.....	6
2.1 Ogólna charakterystyka metody	6
2.2 Uwarunkowania instytucjonalno-organizacyjne	6
3. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ MIASTA – ANALIZA SWOT.....	9
3.1 Uwarunkowania rozwoju wynikające z cech położenia miasta	9
3.2 Funkcje wyższego rzędu	11
3.3 Dziedzictwo kulturowe	13
3.4 Sytuacja demograficzna i rynek pracy	14
3.5 Infrastruktura społeczna	16
3.6 Infrastruktura techniczna	19
3.7 Środowisko przyrodnicze	21
3.8 Turystyka i wypoczynek	22
3.9 Baza ekonomiczna i ekonomika miasta	23
4. PROJEKCJA PRZYSZŁOŚCI MIASTA.....	25
4.1 Podstawy wnioskowania przyszłości	25
4.2 Uwarunkowania zewnętrzne scenariuszy: szans i zagrożeń	27
4.3 Scenariusz szans	28
4.4 Scenariusz zagrożeń	32
4.5 Wizja przyszłości	35
4.5.1 Główne uwarunkowania zewnętrzne	35
4.5.2 Strategiczne uwarunkowania wewnętrzne	36
4.5.3 Wizja Lublina jako przyszłego miasta europejskiego	37
5. MISJA, CELE I ZASADY WSPOMAGANIA ROZWOJU.....	40
5.1 Misja strategii	40
5.2 Generalny cel strategiczny	40
5.3 Priorytetowe kierunki działań	41
5.4 Ogólne zasady strategiczne wspomaganie rozwoju Lublina	43

5.5 Cele operacyjne w dziedzinach strategicznych	45
5.5.1 Dziedziny strategicznego wspomaganie rozwoju miasta	45
5.5.2 Funkcje wyższego rzędu	46
5.5.3 Środowisko kulturowe	46
5.5.4 Sfera społeczna	47
5.5.5 Infrastruktura techniczna	47
5.5.6 Środowisko przyrodnicze	49
5.5.7 Baza ekonomiczna miasta	49
5.5.8 Struktura funkcjonalno-przestrzenna	50
6. ZADANIA OPERACYJNE WSPOMAGAJĄCE ROZWÓJ MIASTA.....	51
6.1 Wprowadzenie do zasad planowania operacyjnego	51
6.2 Podstawy wyboru zadań	52
6.3 Zadania w wybranych dziedzinach strategicznych	52
6.3.1 Funkcje wyższego rzędu	52
6.3.2 Dziedzictwo kulturowe	54
6.3.3 Sfera społeczna	55
6.3.4 Infrastruktura techniczna	58
6.3.5 Środowisko przyrodnicze	61
6.3.6 Baza ekonomiczna miasta	63
6.3.7 Struktura funkcjonalno-przestrzenna miasta	64
7. UWARUNKOWANIA FINANSOWE.....	66
7.1 Uwagi ogólne	66
7.2 Środki finansowe z funduszy strukturalnych UE dla woj. lubelskiego na lata 2004-2006	66
7.3 Prognoza dochodów i wydatków budżetu miasta w latach 2005 – 2015..	67
8. WNIOSKI KOŃCOWE.....	70

1. WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Lublina jest dokumentem określającym długoterminową politykę Samorządu Miasta w kluczowym dla jego przyszłości orientacyjnym okresie od 2005 do 2013 roku¹. W ciągu tych lat otworzą się nowe możliwości i powstaną nowe wyzwania związane z rozszerzeniem Unii Europejskiej, a przy końcu tego okresu Lublin stanie u progu jubileusza 700-lecia nadania praw miejskich. Stanie się to zapewne okazją do oceny dokonań ostatnich pokoleń lublinian na tle bogatej historii naszego miasta. Aby wykorzystać ten czas dla budowania pomyślności miasta, konieczne są dalekowzroczne decyzje i konsekwentne, spójne działania. Ich określenie – na miarę obecnego stanu wiedzy o mieście i jego możliwościach – jest zadaniem tego dokumentu.

Planowanie rozwoju lokalnego i nim strategiczne zarządzanie jest działalnością właściwą dla demokracji i gospodarki rynkowej. Dotyczy kluczowych problemów społecznych i gospodarczych. Ich rozwiązywanie przekracza ramy czasowe kadencji władz samorządowych, czy też zmiennych tendencji gospodarczych. Samorząd lokalny, we współpracy z samorządem wojewódzkim i z administracją rządową, a także z podmiotami gospodarczymi i instytucjami pozarządowymi, potrzebuje określenia długoterminowych interesów miasta, w tym celów działań i sposobów ich realizacji. Osiągając to, staje się skutecznym partnerem w obronie interesów lokalnych dla innych podmiotów wspomagających rozwój społeczno-gospodarczy.

Integracja Polski z Unią Europejską i dostępne dzięki Unii formy pomocy samorządom rozszerzają istotnie sferę działań partnerskich, ale jednocześnie stawiają większe wymagania co do formalnego ustalenia obszarów i kierunków współdziałania. Stąd wynika potrzeba spójności lokalnej strategii wspomagania rozwoju Lublina z dokumentami strategicznymi województwa i państwa oraz z programami dotyczącymi integracji Polski z Unią Europejską, w tym pomocy akcesyjnej poprzez fundusze strukturalne.

Strategię rozwoju można określić jako koncepcję działania zmierzającego do długotrwałego i wielostronnie zrównoważonego rozwoju danej jednostki administracyjnej. Jest to najbardziej syntetyczna definicja tego dokumentu. Istnieje także wiele szerszych definicji pojęcia strategii rozwoju w układach terytorialnych. Przykładem jednej z nich jest definicja J. Hausnera zamieszczona m.in. w strategii rozwoju województwa lubelskiego. Pojęcie strategii określone jest tam jako: „koncepcja działania zmierzającego do zrównoważonego i długotrwałego rozwoju regionu, przedstawiona w formie zwięzłego dokumentu zawierającego procedury osiągnięcia zamierzonych celów. Dokument taki powinien składać się z: diagnozy stanu istniejącego, analizy słabych i mocnych stron, celu strategicznego i celów pośrednich, części dotyczącej sposobu realizacji założonych celów, z wyszczególnieniem roli poszczególnych podmiotów, mechanizmu monitorowania i korygowania wdrażanej strategii”². Wprawdzie przytoczona

¹ Jest to pierwszy i drugi okres programowania w oparciu o fundusze strukturalne Unii Europejskiej.

² Jerzy Hausner (red.) z zespołem: Programowanie rozwoju regionalnego. Poradnik dla samorządów województwa. Małopolska Szkoła Administracji Publicznej Akademii Ekonomicznej w Krakowie. Kraków 1999. Słowniczek str. 16.

definicja odnosi się do planowania regionalnego, jednakże jest w pełni adekwatna do planowania strategicznego na szczeblu lokalnym.

Jak każda inna forma planowania gospodarczego i przestrzennego, strategia pełni *trzy zasadnicze funkcje*, w tym:

- *funkcję decyzyjną* – stanowi bowiem merytoryczny fundament dla wielu decyzji Prezydenta Miasta i uchwał Rady Miasta dotyczących zagadnień istotnych dla rozwoju miasta;
- *funkcję koordynacyjną* – przez określenie wzajemnych zależności różnych działań. Umożliwia osiąganie celów poprzez podejmowanie rozwiązań o różnym charakterze (np. organizacyjnych i inwestycyjnych) i przez różne struktury lub podmioty w sposób spójny i synergiczny. Spójność ta dotyczy także działań określonych w strategii rozwoju województwa;
- *funkcję informującą o polityce rozwoju miasta* – istotną dla mieszkańców, podmiotów uczestniczących w życiu miasta i żywotnie zainteresowanych jego przyszłością, dla wszystkich potencjalnych partnerów gospodarczych i instytucjonalnych oraz dla zewnętrznych partnerów podejmujących przedsięwzięcia inwestycyjne obecnie i w przyszłości. Strategia pełni więc istotną rolę w marketingu miasta (wewnętrznym i zewnętrznym). Może inspirować zmiany zgodnie z zawartymi w niej zamierzeniami.

Aby strategia wypełniała te i inne funkcje, powinna być przedmiotem współpracy samorządu Lublina z samorządami lokalnymi gmin sąsiadujących z miastem, z samorządem województwa, z administracją rządową, instytucjami i organizacjami pozarządowymi, z podmiotami gospodarczymi, specjalistami różnych dziedzin wiedzy i zawodów oraz z mieszkańcami. Dokument strategii powinien być korygowany zgodnie ze zmieniającymi się uwarunkowaniami, upowszechniany wśród zainteresowanych partnerów samorządu miejskiego. Nade wszystko powinien stanowić czytelne odniesienie dla podejmowanych przez władze miasta decyzji w świetle zawartych w nim celów, zasad i zadań. W tym ujęciu stanowi istotny element dostosowania procedur zarządzania miastem do standardów Unii Europejskiej. Jest więc znaczącym składnikiem reformy instytucjonalnej związanej z integracją europejską.

2. METODYKA PLANOWANIA STRATEGICZNEGO

2.1. Ogólna charakterystyka metody

Dokument strategii rozwoju miasta Lublin składa się z następujących zasadniczych etapów:

1. **Diagnoza w formie analizy mocnych i słabych stron, w tym szans i zagrożeń** rozwoju (SWOT), opartej na dokumentach i materiałach roboczych Urzędu Miasta Lublin, na wypracowanych poglądach i doświadczeniach miejscowego środowiska społecznego, a także na danych Urzędu Statystycznego;
2. **Projekcja przyszłości** zawierającej dwa skrajnie odmienne scenariusze możliwego przebiegu zdarzeń i procesów rozwojowych oparte odpowiednio na maksymalnie korzystnych zbiorach szans i zagrożeń. Kolejnym elementem wizji są założenia spodziewanych efektów rozwojowych - wizja uwzględniająca elementy rozwoju, które są podstawą formułowania celów strategicznych;
3. **Hierarchiczny układ celów** zawierających misję strategii (cele nadrzędne) oraz cele tworzące konstrukcję strategii nazywane celami strategicznymi. Wśród celów strategicznych określa się: generalny cel strategiczny, priorytety jako cele warunkujące osiąganie celu generalnego, cele operacyjne w wybranych dziedzinach uznanych jako strategiczne;
4. **Operacyjne elementy strategii**, w tym zadań, odnoszących się bezpośrednio do wcześniej określonych celów szczegółowych.

Opracowana propozycja budowania strategii jest wykonana według metody możliwej do stosowania w odniesieniu do wszystkich szczebli samorządów, a także obszarów funkcjonalnych. Niezależnie od metodycznych odmienności zastosowań, w tym przypadku proponuje się przedstawiony czteroetapowy cykl opracowania, w tym diagnozę w formie analizy SWOT (mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia), projekcję przyszłości miasta, cele i zadania operacyjne. Tak ułożony porządek stanowi pewną całość, zachowując możliwość uzasadniania treści kolejnych etapów dokumentu przez poprzednie.

2.2. Uwarunkowania instytucjonalno - organizacyjne

Podjęcie prac nad strategią rozwoju miasta Lublin jest wyrazem inicjatywnej funkcji samorządu lokalnego. *Strategia jako instrument polityki* na szczeblu lokalnym wywołuje wiele potrzebnych przedsięwzięć organizacyjnych i gospodarczych, spośród których część będzie stanowiła *zadania własne* samorządu lokalnego, część będzie tworzyła *elementy programów wojewódzkich*, jeszcze inna część może być wdrażana jako *programy instytucji pozarządowych* i organizacji społecznych, w tym instytucji zrzeszających przedsiębiorców prywatnych. Samorząd Miasta Lublina ma więc szeroki wachlarz partnerów do współpracy w sukcesywnym wdrażaniu strategii.

Zewnętrzne ramy instytucjonalne strategii rozwoju miasta stanowi strategia rozwoju województwa lubelskiego uwzględniająca w swojej treści priorytety funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, a także zgodne z nimi cele polityki krajowej, mającej swoje przełożenie na regiony (województwa). Wśród dokumentów krajowych strategia rozwoju województwa lubelskiego uwzględnia wszystkie dotychczas dostępne, nawet w wersjach roboczych. Pośrednio są więc one

uwzględnione także w strategii rozwoju miasta. Wśród dotychczas opracowanych i udostępnionych samorządom wojewódzkim dokumentów centralnych należy wymienić najważniejsze, takie jak:

- Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2001 – 2006 przyjęta Uchwałą Nr 105 Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2000 roku;
- Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004 – 2006, projekt opracowany w Ministerstwie Gospodarki;
- Zwiększanie Innowacyjności Gospodarki w Polsce do 2006 roku, program opracowany w Departamencie Strategii Gospodarczej Ministerstwa Gospodarki;
- Narodowa Strategia Wzrostu Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich w latach 2000 – 2006, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 4 stycznia 2000 roku;
- Narodowa Strategia Rozwoju Transportu na lata 2000 – 2006, projekt Ministerstwa Transportu i Gospodarki Morskiej opracowany w styczniu 2000 roku;
- Polityka Ekologiczna Państwa, opracowana w Ministerstwie Środowiska w lutym 2000 roku;
- Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004 – 2006 opracowany w Ministerstwie Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej w 2003 roku;
- Sektorowy Program Operacyjny - Wzrost Konkurencyjności Gospodarki na lata 2004 – 2006 opracowany w Ministerstwie Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w 2004 roku;
- Sektorowy Program Operacyjny - Rozwój Zasobów Ludzkich na lata 2004 – 2006 opracowany w Ministerstwie Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w 2004 roku;
- Sektorowy Program Operacyjny – Transport i Gospodarka Morska opracowany w Ministerstwie Infrastruktury w 2004 roku;
- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego opracowany w Ministerstwie Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w 2004 roku;
- Program Operacyjny - Pomoc Techniczna 2004 – 2006 opracowany w Ministerstwie Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w 2003 roku;
- Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007 – 2013 opracowany w Ministerstwie Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w 2004 roku;
- Podstawy Wsparcia Wspólnoty, Promowanie Rozwoju Gospodarczego i Warunków Sprzyjających Wzrostowi Zatrudnienia, dokument przyjęty przez Kolegium Wysokich Komisarzy 10 grudnia 2003 roku i przez Radę Ministrów 23 grudnia 2003 roku.

Kolejną grupę uwarunkowań instytucjonalno-organizacyjnych strategii rozwoju Lublina stanowi planowanie przestrzenne, w tym wcześniej przygotowywane studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i oparte na nim aktualizowane plany zagospodarowania przestrzennego. Ponadto do tej grupy uwarunkowań z pewnością będzie należał plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego. Nadrzedną rolę w polityce przestrzennej pełni Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju opracowywana sukcesywnie od 1995 roku przez Rządowe Centrum Studiów

Strategicznych. Dokument ten zawiera nie tylko kierunki i zasady polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, lecz również uwarunkowania dla planowania regionalnego, a także określa rolę Lublina jako przyszłego Europolu – stolicy regionu i miasta o znaczeniu ponadkrajowym.

3. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ MIASTA – ANALIZA SWOT

3.1. Uwarunkowania rozwoju wynikające z cech położenia miasta

Uwarunkowania te obejmują zestaw zagadnień związanych z relacjami geograficznymi w kontekście politycznym i gospodarczym w regionie, w kraju i w Europie, mających istotne znaczenie dla rozwoju miasta.

Mocne strony:

- Dominacja miasta na obszarze regionu Lubelszczyzny w całej wschodniej części kraju. Lublin jest największym miastem w Polsce wschodniej (po wschodniej stronie Wisły). Wraz z sąsiadującym z nim Świdnikiem liczy prawie 400 tys. mieszkańców. Największa koncentracja ludności w tej części kraju wiąże się z największą koncentracją kadr, szkolnictwa wyższego i innych funkcji wyższego rzędu, a także z największym potencjałem gospodarczym;
- Miasto leży w centralnej części województwa. Przez to ma dogodne warunki obsługi zaplecza w granicach swojego regionu. Ma to znaczenie dla rozwoju handlu i usług. Jest to podstawa do silniejszej integracji gospodarczej regionu wokół historycznie dominującej jego stolicy;
- Lublin jest stosunkowo dobrze połączony szlakami drogowymi ze wszystkimi miastami województwa, a także z terenami wiejskimi;
- Lublin leży na trzech ważnych międzynarodowych szlakach komunikacyjnych łączących różne części kontynentu europejskiego. Jest to droga NR 17 Via Interimare łącząca Gdańsk z Odessą poprzez Warszawę, Lublin i Lwów; odgałęzienie tej drogi w Piaskach do Kijowa jako droga NR 12 i droga NR 19 prowadząca z Litwy i innych krajów nadbałtyckich przez Białystok, Lublin, Rzeszów do Europy południowej;
- Lublin ma dogodne, korzystne krajowe i międzynarodowe połączenia kolejowe, zwłaszcza w relacji wschód – zachód;
- Wraz z sąsiadującym Świdnikiem Lublin jest centralnym ośrodkiem potencjalnej i planowanej aglomeracji lubelskiej. Jest to Lubelski Zespół Miejski. Wokół centrum jest pięć mniejszych ośrodków miejskich (Lubartów, Łęczna, Piaski, Bełżyce i Bychawa) oraz jedna strefa zurbanizowana (Garbów, Markuszów, Kurów). Ośrodki te stanowią potencjalne miasta satelitarne aglomeracji;
- Lublin jest predestynowany do roli centrum wymiany gospodarczej, naukowej i kulturalnej krajów Europy Wschodniej i Zachodniej.

Słabe strony:

- Lublin jako największy ośrodek miejski w Polsce wschodniej jest dopiero dziesiątym pod względem liczby mieszkańców miastem w całym kraju. Ma też relatywnie niski potencjał gospodarczy na tle stolic innych regionów. Określa to jego pozycję konkurencyjną na arenie międzynarodowej jako niezbyt korzystną;

- Położenie miasta w strefie o najniższej zamożności w Polsce (tzw. „ściana wschodnia”) przesądza o niskim poziomie popytu i hamuje rozwój gospodarczy miasta i regionu;
- Przechodzące przez Lublin szlaki komunikacyjne nie są wystarczająco technicznie przygotowane dla wielkiego międzynarodowego ruchu komunikacyjnego. Drogi krajowe NR 17, NR 12 i NR 19 nie odpowiadają parametrom właściwym dla współczesnych dróg ekspresowych, a tym bardziej autostrad. Pozostałe drogi wychodzące z Lublina także nie odpowiadają pod względem technicznym obecnym oczekiwaniom eksploatacyjnym;
- Odczuwa się niedobór odpowiednich relacji komunikacyjnych Lublina przekraczających Wisłę w kierunku zachodnim. Przesądza to o peryferyjności gospodarczej miasta i całego regionu. Jest także czynnikiem utrudniającym współpracę międzynarodową miasta i regionu z Europą Wschodnią;
- Niski stopień wykorzystania transportu kolejowego i dekapitalizacja infrastruktury kolejowej. Odczuwany jest brak bezpośrednich połączeń kolejowych Lublina w relacji północ – południe;
- Brakuje lotniska z połączeniami krajowymi i międzynarodowymi, co przy peryferyjnym położeniu Lublina w kraju i w rozszerzonej Unii Europejskiej osłabia pozycję konkurencyjną miasta na tle innych stolic polskich regionów;
- Planowana aglomeracja lubelska nie jest jeszcze wystarczająco ukształtowana, aby mogła zahamować niekorzystną funkcjonalnie i ekologicznie koncentrację osadnictwa (budownictwa mieszkaniowego) tuż poza granicami miasta.

Szanse:

- Dotychczasowa dominacja społeczno-gospodarcza Lublina w Polsce wschodniej może sprzyjać budowaniu korzystnej dla miasta pozycji konkurencyjnej w kraju i w Europie Środkowej. Czynnikiem dodatkowo sprzyjającym wzmocnieniu konkurencyjności Lublina może być także centralne położenie miasta względem stolic dwóch pozostałych regionów Polski wschodniej. Lublin ma szansę na osiągnięcie statusu europolu;
- Istnieje możliwość wykorzystania istniejących komunikacyjnych relacji międzynarodowych do utworzenia w Lublinie głównego ośrodka współpracy międzynarodowej, szczególnie z Ukrainą i Białorusią;
- Możliwości stworzenia Aglomeracji Lubelskiej w oparciu o centralne funkcje Lublina i ośrodki miejskie w Lubartowie, Łęcznej, Piaskach, Bełżycach, Bychawie i Kurowie (z Markuszowem i Garbowem). Może to być czynnik polepszający ekonomikę miasta, kondycję lokalnego środowiska przyrodniczego i ład przestrzenny w całym układzie aglomeracyjnym.

Zagrożenia:

- Utrwalenie regresu społeczno-gospodarczego „ściany wschodniej” może trwale osłabić konkurencyjność Lublina w stosunku do innych ośrodków metropolitalnych w Polsce;

- Brak ożywienia w relacjach gospodarczych z krajami Europy Wschodniej może być przyczyną stagnacji gospodarczej miasta i regionu oraz niskiego zainteresowania inwestorów zewnętrznych;
- Niedostateczny poziom inwestycji w rozwój infrastruktury komunikacyjnej może pogłębić zagrożenie marginalizacji miasta i regionu i spowodować wykształcenie swoistej martwej „strefy buforowej” UE na wschód od linii Wisły.

3.2. Funkcje wyższego rzędu

W tej dziedzinie mieszczą się zagadnienia, które przesądzają o możliwościach rozwoju miasta w warunkach konkurencji między sobą ośrodków miejskich o podobnej skali i randze. Funkcje wyższego rzędu obsługują obszar znacznie większy niż miasto. Rozległość ich oddziaływania, intensywność obsługi, a także urozmaicenie strukturalne to cechy stanowiące o sile metropolitalnej miasta. Omawiane funkcje stanowią czynnik przyciągania kapitału zewnętrznego i określają pozycję miasta w skali regionu, kraju i Europy. Z poziomu ich rozwoju wynika też wiele najistotniejszych uwarunkowań rozwoju lokalnego, przede wszystkim jakość oferty zatrudnienia dla jego mieszkańców, zwiększony popyt na usługi lokalne, w tym komunalne oraz zamożność społeczności lokalnej.

Mocne strony:

Lublin pełni funkcje:

- regionalnego centrum administracyjnego jako stolica regionu. Koncentruje funkcje ogólnej i specjalnej administracji rządowej i samorządowej, administrację gospodarczą, instytucje pozarządowe, w tym organizacje społeczne;
- regionalnego, krajowego i międzynarodowego węzła komunikacji drogowej i kolejowej;
- regionalnego węzła obsługi turystyki z zapleczem hotelowym, licznymi atrakcjami turystycznymi, zwłaszcza w zakresie zasobów dziedzictwa kulturowego (zabytki, muzea i miejsca pamięci), bazy kontaktów społecznych, w tym w dziedzinie biznesu, kultury, nauki, religii, służby zdrowia i innych;
- ośrodka naukowego o randze krajowej z pięcioma wyższymi uczelniami publicznymi, pięcioma uczelniami prywatnymi, czterema instytutami badawczymi, Lubelskim Towarzystwem Naukowym oraz Kolegium Polsko-Ukraińskim;
- ośrodka regionalnego życia gospodarczego, w tym wymiany handlowej, koncentracji instytucji otoczenia biznesu, administracji gospodarczej, produkcji i potencjału badawczo-wdrożeniowego;
- ośrodka kulturalnego z trzema teatrami i filharmonią, czterema teatrami nierepertuarowymi, z licznymi bibliotekami i muzeami oraz z ośrodkiem telewizyjnym i rozgłośniami radiowymi. W Lublinie koncentruje się środowisko dziennikarstwa (prasa) i środowiska twórcze z trzema średnimi szkołami artystycznymi i Wydziałem Artystycznym w UMCS;
- ośrodka rozwoju specjalistycznej służby zdrowia, której czynnikiem jest Akademia Medyczna z czterema wydziałami kształcenia kadr medycznych

i farmaceutycznych, szpitalami II i III poziomu referencyjnego, w tym klinicznymi i zapleczem rehabilitacyjnym;

- ośrodka sportu wyczynowego z kilkoma klubami i obiektami sportowymi.

Funkcje metropolitalne w Lublinie charakteryzują się:

- wyraźnymi wpływami w całym regionie;
- wysokim stopniem urozmaicenia strukturalnego;
- możliwościami przestrzennymi dalszego rozwoju z wykorzystaniem obiektów zabytkowych, rezerwami terenów o dobrej dostępności mających walory przyrodniczo-krajobrazowe;
- możliwością kontynuacji rozwoju wszystkich dziedzin, które mogą intensywniej obejmować obsługą cały region i wykraczać poza jego granice.

Słabe strony:

Funkcje wyższego rzędu w Lublinie charakteryzują się:

- dotkliwie odczuwanym niedoinwestowaniem w zakresie bazy materialnej. Dotyczy to wszystkich dziedzin będących funkcjami wyższego rzędu, zwłaszcza nauki, obsługi wielkiego handlu, bazy wielokierunkowych kontaktów społecznych i wyposażenia technicznego specjalistycznej służby zdrowia;
- niewielkimi wpływami na obszarze całego kraju, a tym bardziej poza jego granicami;
- brakiem lotniska z połączeniami krajowymi i międzynarodowymi;
- niedostatkami w zakresie ochrony (zabezpieczenie adekwatnych do potrzeb środków finansowych) dziedzictwa kulturowego, które utrwalają negatywny stereotyp zaniedbanej „prowincji”;
- małą dynamiką w utrzymaniu zaplecza sportowego i rekreacyjnego na dobrym poziomie, brakiem kapitału dla rozwoju nowych dziedzin sportu, ich popularyzacji i możliwości wyselekcjonowania najlepszej kadry zawodników;
- małą ilością nietypowych (oryginalnych co najmniej w skali kraju) kierunków działalności społecznej i gospodarczej stanowiącej specjalność miasta i regionu.

Szanse:

Szczególnymi szansami rozwoju Lublina są:

- wysokie dotychczas urozmaicenie strukturalne funkcji wyższego rzędu, zdolne do tworzenia podstaw rozwoju wszystkich możliwych kierunków obsługi regionu, częściowo kraju i tworzenia nowej oferty dla współpracy międzynarodowej;
- ciągle utrzymująca się dominująca pozycja Lublina w Polsce wschodniej, co może pozwolić na dalszą koncentrację potencjału funkcji wyższego rzędu w mieście i jego aglomeracji;
- istniejące zaplecze kadrowe z wyższym wykształceniem dla wielu kierunków rozwoju funkcji wyższego rzędu;
- instytucjonalnie zorganizowana współpraca międzynarodowa Lublina, zwłaszcza z Ukrainą i Białorusią w ramach Euroregionu Bug;
- wpisanie zespołu staromiejskiego Lublina na listę światowego dziedzictwa kultury UNESCO.

Zagrożenia:

Zagrożeniami rozwoju funkcji wyższego rzędu w Lublinie są:

- pogarszająca się sytuacja ekonomiczna Lublina i całej Lubelszczyzny tworząca barierę ekonomiczną rozwoju funkcji wyższego rzędu. Bariera ta przejawia się poprzez ograniczony popyt efektywny na usługi i brak środków finansowych na inwestycje, a także na tworzenie nowych miejsc pracy w tym sektorze. Postępujący spadek zamożności mieszkańców i brak poprawy kondycji ekonomicznej firm tworzących bazę ekonomiczną miasta jest czynnikiem coraz mocniej hamującym rozwój funkcji wyższego rzędu w Lublinie.
- dekapitalizacja bazy materialnej funkcji wyższego rzędu postępująca zwłaszcza w majątku trwałym i w wyposażeniu technicznym poszczególnych dziedzin;
- brak postępu w rozwoju funkcji komplementarnych w stosunku do funkcji istniejących. Brakuje zwłaszcza lotniska i dróg szybkiego ruchu pozwalających na sprawne kontakty z usługami zaliczanymi do funkcji wyższego rzędu. Przez to także hamowany jest popyt na te usługi;
- „drenaż mózgow” – migracja osób o wysokich kwalifikacjach i zdolnościach do ośrodków o wyższej aktywności.

3.3. Dziedzictwo kulturowe*Mocne strony:*

- obszar Lublina jest zasobny w dzieła urbanistyki, architektury i sztuki ogrodowej oraz obiekty współczesnego budownictwa. Obiekty te tworzą trzon tożsamości kulturowej Lublina. Zasadniczym elementem tej grupy wartości jest obszar Starego Miasta i Wzgórza Zamkowego. Jest to także specyficzna funkcja metropolitalna, trwale umacniająca rangę miasta;
- urozmaicony krajobraz fizjograficzny miasta jest także ważnym elementem dziedzictwa kulturowego;
- Lublin, jako miasto o długiej historii, jest zasobny w obiekty archeologiczne i kulturowe w warstwie podziemnej;
- w mieście znajdują się liczne zabytkowe obiekty etnograficzne i ruralistyczne, dzieła sztuk plastycznych, pamiątki historyczne i wartości niematerialne, inne przedmioty ruchome i nieruchome zasługujące na trwałe zachowanie ze względu na ich znaczenie dla dziedzictwa kulturowego;
- skala śródmiejskiej zabudowy zabytkowej jest umiarkowana, co sprzyja kompleksowej renowacji obiektów.

Słabe strony:

- najsłabszą stroną ochrony i utrzymania dóbr dziedzictwa kulturowego w Lublinie jest brak wystarczających źródeł finansowania działalności ochronnej, w tym konserwatorskiej i wzbogacającej zasoby w tej dziedzinie;
- zespół zabytkowy Starego Miasta, po dokończeniu i modernizacji infrastruktury technicznej, wymaga wypracowania skutecznych narzędzi wspierania inwestycji renowacyjnych kamienic oraz mechanizmów zapewniających kulturową i ekonomiczną witalność;
- niewystarczająca jest ochrona i modernizacja zasobów mieszkaniowych w zabytkowych obszarach miasta, głównie w obrębie Starego Miasta.

Szanse:

- mimo powszechnego braku kapitału na zabezpieczenie różnorodnych dóbr dziedzictwa kulturowego istnieje szansa na ich utrzymanie. Są możliwości uzyskania środków finansowych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na rewitalizację wzgórza Starego Miasta. Dobra ruchome kultury materialnej są przeważnie zabezpieczone jako eksponaty licznych muzeów;
- konsekwentna realizacja uchwały nr 219/XXII/95 Rady Miasta z dnia 19 października 1995 r. w sprawie koncepcji zagospodarowania przestrzeni publicznych na obszarze Starego Miasta, aktualizacja "Programu Rewaloryzacji Starego Miasta w Lublinie",
- istnieje szansa na zachowanie wartości kulturowych bogato urzeźbionego terenu miasta, głównie poprzez przeniesienie, w zasadniczej mierze, budownictwa mieszkaniowego poza część śródmiejską oraz na zewnątrz miasta, w tym do ośrodków satelitarnych aglomeracji lubelskiej. Jest to tendencja obiektywna i dotyczy obecnie wszystkich dużych miast w Polsce.

Zagrożenia:

- zasadniczym zagrożeniem jest ciągły brak wystarczających publicznych środków finansowych na zrewaloryzowanie dóbr kultury materialnej, głównie na rewaloryzację Starego Miasta. Tempo dekapitalizacji zespołów i obiektów zabytkowych jest ciągle wyższe niż tempo ich odnawiania;
- ciągle niedostateczne jest zainteresowanie zagospodarowaniem dóbr kulturowych przez prywatnych inwestorów. Dotyczy to głównie budynków zabytkowych;
- zagrożeniem dóbr dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza materialnych, jest także niewystarczająca ich ranga w świadomości społecznej. Dobra kulturowe nie są jeszcze powszechnie uznawane jako ważny czynnik promocji miasta;
- utrzymuje się tendencja do naruszania naturalnej rzeźby terenu i niekorzystnych przekształceń krajobrazu kulturowego pod presją inwestorów.

3.4. Sytuacja demograficzna i rynek pracy*Mocne strony:**Struktury demograficzne:*

- systematycznie, aczkolwiek coraz wolniej przyrasta liczba ludności Lublina. W 1995 roku wynosiła 354,6 tys. osób, w 1999 roku 356,0 tys. osób, w 2002 roku 358,4 tys. osób, a w roku 2003 356,6 tys. osób;
- niski przyrost naturalny, a w ostatnich latach przewaga liczby zgonów nad liczbą urodzeń (-0,18 osób na 1 tys. mieszk. w 2002 roku, -0,49 w 2003 roku) pozwala położyć nacisk na rozwój jakościowy miasta w perspektywie czasowej strategii;
- w strukturze wieku mieszkańców Lublina przeważa ludność wieku produkcyjnego (66,4%), następnie wieku przedprodukcyjnego (19,1%), a najmniejszą grupę stanowi ludność wieku poprodukcyjnego (14,5%).

*Słabe strony:**Struktury demograficzne:*

Obecnie w Lublinie można zaobserwować pewne niekorzystne zjawiska i procesy demograficzne. Należą do nich:

- systematycznie malejące saldo migracji. W 1995 roku wynosiło +1333 osoby, w 1999 roku już tylko +286 osób, w 2002 roku -197 osób, natomiast w 2003 roku - 899 osób. Napływ ludności do Lublina zmalał w latach 1995 – 1999 z 4179 osób do 3732 i do 3280 osób w 2002 roku, natomiast odpływ wzrósł odpowiednio z 2846 w 1995 r. do 3446 osób (w 1999 r. i 3477 osób w 2002 roku. ;
- niekorzystne zmiany w strukturze wieku ludności. W ostatnich latach (1995-1999) ludność w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się z 22,9% do 20,2%, w wieku produkcyjnym wzrosła z 62,5% do 64,3% a w wieku poprodukcyjnym wzrosła z 12,6% do 13,8%. Natomiast w roku 2003 ludność w wieku przedprodukcyjnym wynosiła 18,3 %, w wieku produkcyjnym 66,9 %, a w wieku poprodukcyjnym 14,8 %;
- utrzymują się dysproporcje w strukturze płci mieszkańców Lubina. Udział mężczyzn wynosi 46,7% a kobiet 53,3%. W latach 1995 – 1999 były one niezmiennie. W roku 2003 udział mężczyzn w strukturze płci mieszkańców Lublina wynosił 46,2, a kobiet 53,8 %.

Zatrudnienie i bezrobocie:

- poziom zatrudnienia w Lublinie można ocenić jako niski na tle dużych miast w Polsce. Na 1 tys. mieszkańców w Lublinie w 1999 roku było 338 miejsc pracy (poza zakładami małymi do 9 zatrudnionych). Było to więcej niż np. w Łodzi (286), a podobnie jak we Wrocławiu (339), w Gdańsku (333), w Szczecinie (339), natomiast mniej niż w Warszawie (489), w Poznaniu (424), w Katowicach (521);
- na 1 tys. mieszkańców, 338 pracujących w Lublinie (poza małymi firmami prywatnymi do 9 zatrudnionych) na koniec 1999 roku na sektor publiczny przypadało aż 52,7%, natomiast na prywatny tylko 47,3%. W 2003 roku na sektor publiczny przypadało 52,9 % zatrudnionych ogółem, natomiast na sektor prywatny 47,1 %;
- poziom bezrobocia jest w Lublinie wysoki i w ostatnich latach wzrasta. Liczba bezrobotnych na koniec 1999 roku wynosiła 15,1 tys. osób, na koniec 2000 roku 16,5 tys., osób a na koniec 2003 roku 20,6 tys. osób;
- relacja liczby zarejestrowanych bezrobotnych do liczby zatrudnionych (bez uwzględnienia miejsc pracy w firmach prywatnych poniżej 9 osób zatrudnionych) w Lublinie w 1999 roku wynosiła 12,5, a dla porównania w Warszawie w tym czasie 2,9, w Łodzi 19,5, w Krakowie 7,0, we Wrocławiu 7,1, w Poznaniu 3,0, w Gdańsku 5,7, w Szczecinie 8,2, w Bydgoszczy 11,0, w Katowicach 4,6. Lublin należy do grupy stolic województw o najwyższej stopie bezrobocia.

Szanse:

- szansą dla Lublina w zakresie poprawy struktur demograficznych i przede wszystkim rynku pracy może być jedynie dopływ kapitału ze źródeł zewnętrznych. Tych źródeł może być kilka, w tym: fundusze strukturalne Unii Europejskiej, fundusze rządowe przekazywane poprzez kontrakty wojewódzkie

oraz kapitał prywatny związany głównie z orientacją na ożywienie rynków w Europie Wschodniej. Szansa ta jest jednak niepewna i niezależna od samorządu miejskiego ani też nawet od samorządu wojewódzkiego;

- dodatkową szansą na ożywienie rynku pracy w Lublinie, a zatem i na poprawę struktur demograficznych, jest przyszły wzrost aktywności zawodowej młodzieży z wyższym wykształceniem. W Lublinie kształcą się obecnie ok. 70,0 tys. studentów, w tym ok. 40,0 tys. na studiach dziennych.

Zagrożenia:

- zasadniczej miary zagrożeniem dla gospodarki miasta jest bezrobocie mające dwa zasadnicze źródła, to jest wysokie tempo przyrostu liczby absolwentów szkół średnich i wyższych, nie znajdujących pracy oraz wysokie tempo redukcji liczby miejsc pracy, zwłaszcza w sektorze prywatnym, który już obecnie ma niższą liczbę miejsc pracy w mieście niż sektor publiczny (nieprodukcyjny);
- zagrożeniem dla miasta jest niski przyrost naturalny i niskie tempo imigracji. Grozi to utrwalaniem się tendencji starzenia się ludności miasta, wzrostem obciążenia socjalnego i spadkiem zasobów ludzkich podejmujących przedsiębiorczość, a także różnorodne inicjatywy społeczno-gospodarcze;
- zagrożeniem jest także ciągły brak dopływu kapitału z zewnątrz, zwłaszcza wywołującego tworzenie nowych miejsc pracy i umacniającego w mieście atmosferę nadziei na poprawę sytuacji ekonomicznej.

3.5. Infrastruktura społeczna

Mocne strony:

Oświata:

- różnorodność oferty edukacyjnej proponowanej zarówno przez szkoły i placówki utrzymywane przez miasto, jak i inne podmioty prowadzące szkoły – co stwarza duże możliwości dzieciom i młodzieży, w tym wymagającej kształcenia w placówkach integracyjnych i specjalnych;
- dobrze przygotowana kadra nauczycielska, mająca wysokie i ustawicznie doskonalone kwalifikacje zawodowe do pracy dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej;
- dobrze przygotowana do sprawowania stanowisk kierowniczych w oświacie kadra dyrektorów szkół i placówek;
- sprawdzony i dobrze funkcjonujący system stypendiów i nagród promujący najlepszych uczniów.

Ochrona zdrowia:

- Lublin posiada dobrze rozwiniętą sieć placówek służby zdrowia, oświaty i wychowania do realizacji świadczeń medycznych, rehabilitacji kompleksowej oraz prowadzenia profilaktyki prozdrowotnej;
- realizowane są programy zdrowotne dla różnych grup wiekowych finansowane ze środków publicznych oraz przez niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, firmy farmaceutyczne i inne;

- wzrasta świadomość społeczna prowadzenia zdrowego i aktywnego trybu życia;
- istnieje potencjał rozwoju bazy rekreacyjno-sportowej, kulturalnej, oświatowej umożliwiający mieszkańcom różnych grup wiekowych i społecznych prowadzenie aktywnego trybu życia;
- w zakresie ochrony zdrowia poprawiany jest stan sanitarny miasta, w tym skuteczność ochrony środowiska, likwidowane są potencjalne zagrożenia powodujące urazy bądź choroby, wzrasta też świadomość mieszkańców w tym zakresie.

Pomoc społeczna:

- Lublin posiada dobrze rozwiniętą sieć placówek pomocy społecznej, zakładów pracy chronionej i aktywizacji zawodowej, oświaty i wychowania do realizacji wsparcia społecznego;
- istnieje odpowiednio wykształcona i przygotowana zawodowo kadra do prowadzenia kompleksowej rehabilitacji, pomocy społecznej, w tym dla osób niepełnosprawnych;
- organizacje pozarządowe tworzą grupy wsparcia dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin, integrują środowiska oraz intensyfikują działania państwa i samorządu terytorialnego na rzecz osób niepełnosprawnych;
- rozpoczęto tworzenie zintegrowanego systemu wsparcia osoby niepełnosprawnej (CUS);
- realizacja uchwały Rady Miejskiej w Lublinie „Strategia na rzecz osób niepełnosprawnych w Mieście Lublinie w latach 2001-2010”;
- realizacja uchwały Rady Miasta Nr 179/VII/2003 z dnia 22 maja 2003 roku w sprawie „Programu wsparcia dzieci i rodzin na terenie Lublina w latach 2003 – 2006”.

Kultura i sztuka:

- w Lublinie istnieje duży potencjał rozwoju kultury w wielu dziedzinach, w oparciu o działające zaplecze instytucjonalne;
- związki i stowarzyszenia twórcze działające w mieście zapewniają powszechny dostęp do aktywności kulturalnej;
- istnieje szereg cyklicznych imprez kulturalnych o randze ponadregionalnej i międzynarodowej.

Słabe strony:

Oświata:

- zły stan techniczny wielu obiektów oświatowych, a w szczególności obiektów sportowych, mimo ostatnio pozytywnych tendencji w tym zakresie;
- za małe możliwości budżetu miasta – mimo bardzo dużego zaangażowania sił i środków – w dziedzinie inwestycji i remontów obiektów oświatowych;
- pogłębiający się niż demograficzny powodujący systematyczne obniżanie się realnych wielkości subwencji, przy istniejącej konieczności dostosowania infrastruktury oświatowej do sieci osadniczej;

Ochrona zdrowia:

- dotkliwym i rozległym problemem jest powszechny niedobór środków finansowych na ochronę zdrowia, rozbudowę bazy materialnej i na szeroko rozumianą pomoc osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom;
- wzmagające się trudności na miejscowym rynku pracy są coraz dotkliwiej odczuwane także wśród osób niepełnosprawnych gotowych podjąć i kontynuować pracę zawodową;
- ciągle istnieją w mieście poważne bariery architektoniczne i komunikacyjne w poruszaniu się osób niepełnosprawnych i w korzystaniu z szerokiej gamy usług;
- niedobór ośrodków wsparcia z rehabilitacją dla dzieci;
- brak zakładów opiekuńczo-leczniczych i opiekuńczo-rehabilitacyjnych.

Pomoc społeczna:

- brak wyspecjalizowanych instytucji działających w zakresie aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, mających niskie kwalifikacje, w szczególności bezdomnych, niepełnosprawnych, długotrwale bezrobotnych, uzależnionych od alkoholu lub środków psychoaktywnych;
- zbyt mała ilość mieszkań chronionych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, bezdomnych, ofiar przemocy, po zakładzie karnym;
- niewystarczająca ilość domów pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz niepełnosprawnych intelektualnie;
- mała liczba dziennych domów pomocy społecznej oraz grup wsparcia;
- brak usług opiekuńczych świadczonych całodobowo;
- brak efektywnych programów usamodzielniania się osób korzystających z pomocy – utrwalania postaw uzależnienia od pomocy społecznej;
- zbyt mała sieć placówek opiekuńczo – wychowawczych wsparcia dziennego;
- narastający problem uzależnień wśród dzieci i młodzieży;
- pauperyzacja społeczeństwa powodująca nierówny rozwój dzieci i młodzieży.

Kultura i sztuka:

- najważniejszym problemem w dziedzinie kultury jest powszechny brak kapitału na odnowienie, unowocześnienie i rozbudowę bazy materialnej oraz na utrzymanie działalności kulturalnej i jej rozwoju;
- w mieście istnieje wysoka koncentracja potencjału życia kulturalnego w części śródmiejskiej. W nowych osiedlach działalność ta sprowadza się nierzadko do punktów bibliotecznych i klubów osiedlowych;
- organizacja masowych imprez rozrywkowych napotyka na znaczne trudności i ograniczenia.

Szanse:

- w trzech omówionych dziedzinach szansą dalszego rozwoju jest głównie sieć placówek i liczna kadra przygotowana zawodowo, naukowo i twórczo.

Zagrożenia:

- zagrożeniem rozwoju analizowanych dziedzin infrastruktury społecznej jest powszechnie odczuwany i nadal utrzymujący się brak środków finansowych ze źródeł publicznych i prywatnych na rozwój bieżącej działalności, a głównie na modernizację i rozbudowę bazy lokalowej;
- niskie poczucie identyfikacji młodzieży z własną, małą ojczyzną.

3.6. Infrastruktura techniczna*Mocne strony:*

Lublin wg badań gdańskiego Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową został uznany za miasto o najwyższej jakości środowiska życia w Polsce.

Komunikacja:

- znacząca poprawa w ostatnim dziesięcioleciu przejezdności przez miasto w różnych kierunkach.

Gospodarka wodociągowo-kanalizacyjna:

- Lublin posiada ujęcia i stacje wodociągowe pokrywające aktualne zapotrzebowanie miasta w wodę i urządzenia kanalizacyjne posiadające rezerwy przepustowości (oczyszczalnia). Odtworzenia i modernizacji wymaga istniejący system ujęć wody (studnie głębinowe i stacje wodociągowe). Usprawniony powinien zostać też system dystrybucyjny. Potrzebne są także uzupełnienia w peryferyjnych częściach miasta zarówno w sieciach wodociągowych i kanalizacyjnych.

Zaopatrzenie energetyczne:

- miasto posiada centralny system dystrybucyjny przystosowany do przesyłu ciepła w ilości przekraczającej o ponad 30 % obecne potrzeby ciepłne. Dwa źródła wytwarzania umożliwiają zakup ciepła do systemu z uwzględnieniem warunków technicznych wyprowadzenia ciepła i gry rynkowej między dostawcami.
- miasto posiada w zasadzie pełne wyposażenie w zakresie gazu przewodowego i energii elektrycznej. Powstające niedobory – głównie w nowo budowanych osiedlach są sukcesywnie uzupełniane.

Telekomunikacja:

- miasto jest w pełni wyposażone w urządzenia telefonii przewodowej i bezprzewodowej.

*Słabe strony:**Komunikacja:*

- niewystarczające powiązania wewnętrznego układu ulic miejskich z drogami zewnętrznymi wychodzącymi z Lublina;
- brak obwodnic wokół miasta;
- niezadowalające parametry techniczne tras wylotowych z miasta, zwłaszcza prowadzących do ośrodków satelitarnych aglomeracji lubelskiej (Lubartowa. Łęcznej, Bełżyc i do Bychawy);
- dotkliwie odczuwany niski stan techniczny ulic miejskich i kolizyjność przejazdów na wielu odcinkach ulic i na skrzyżowaniach w różnych częściach miasta;
- brak dogodnego i estetycznie zagospodarowanego połączenia dworca kolejowego z różnymi częściami miasta, głównie ze śródmieściem;
- kolizyjność przejść dla pieszych z ulicami jezdnyymi;
- bardzo słabo rozwinięta sieć tras rowerowych;
- powszechny brak parkingów w mieście, zwłaszcza przy siedzibach obiektów użyteczności publicznej;
- brak dogodnych międzydzielnicowych powiązań komunikacyjnych, w szczególności północ – południe;
- odległe umieszczenie dworców komunikacji pozamiejskiej (PKP, PKS).

Gospodarka wodociągowo-kanalizacyjna:

- obecnie brakuje głównych kolektorów dla budownictwa mieszkaniowego w osiedlach Rudnik, Felin, Abramowice, Głusk;
- brakuje rozdzielczych sieci wod-kan. w nowo realizowanych dzielnicach i terenach przemysłowych Szerokie, Rudnik, Felin, Bursaki, Wrotków, Poligonowa, Sławin, Zadębie;
- przebudowy wymaga ok. 10 % pracujących sieci wod-kan., tj. wybudowanych przed 1945 r., których okres używalności ze względu na ponad 60-letni okres eksploatacji dobiega końca.

Zaopatrzenie energetyczne:

- centralny system dystrybucji ciepła i wielkość źródeł dostosowane były do planów zagospodarowania przestrzennego, które nie do końca zostały zrealizowane. Istnieje konieczność sukcesywnego odtwarzania systemu z dostosowaniem do aktualnych i prognozowanych potrzeb oraz rozwoju poprzez podłączenia nowych odbiorców w zasięgu sieci ciepłowniczej. Członkostwo w UE zobowiązuje do spełnienia standardów emisyjnych w źródłach, uzyskiwania wymaganej sprawności skojarzenia i wykorzystywania ciepła ze źródeł odnawialnych;
- istnieje potrzeba modernizacji i dostosowania sieci zaopatrzenia w gaz przewodowy do potrzeb rozbudowy nowych osiedli mieszkaniowych;
- istnieje potrzeba uzupełnień sieci elektroenergetycznej miasta w nowe GPZ, ujednolicenia sieci SN i rozbudowy uzupełniającej sieci NN.

Telekomunikacja

- słabo rozwinięta sieć łączności informatycznej.

Szanse:

- obecny poziom rozwoju infrastruktury technicznej w mieście nie stwarza ograniczeń rozwojowych głównie w zakresie zaopatrzenia energetycznego i łączności, a także w zakresie zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków. Istniejące potrzeby są zaspokajane w stosunkowo krótkich okresach czasu.

Zagrożenia:

- zagrożenia sprawnego funkcjonowania i rozwoju miasta tkwią głównie w stanie technicznym sieci i ulic miejskich, w braku dogodnych połączeń wewnętrznego układu komunikacyjnego z układem zewnętrznym, a także w braku obwodnic miasta.

3.7. Środowisko przyrodnicze

Mocne strony:

Lublin jest miastem relatywnie atrakcyjnym pod względem przyrodniczym, głównie ze względu na:

- bogato urzeźbioną powierzchnię terenu miasta;
- istniejące niezabudowane korytarze przewietrzania miasta, przeważnie przebiegające suchymi dolinami i dolinami rzek;
- stosunkowo duże powierzchnie zieleni parkowej i leśnej w granicach miasta;
- stosunkowo niski stopień zanieczyszczenia powietrza;
- opanowany już system kanalizowania i oczyszczania ścieków;
- skutecznie zahamowany proces powiększającego się leja depresyjnego na terenie miasta i wokół niego;
- istniejący Zalew Zemborzycki znacznie poprawiający mikroklimat i stosunki wodne.

Słabe strony:

Problemy ekologizacji miasta koncentrują się w:

- niskiej czystości wód powierzchniowych, co dotyczy Bystrzycy i innych cieków na terenie miasta;
- całkowitym zaopatrzeniu miasta w wodę ze źródeł podziemnych, w tym także dla celów przemysłowych;
- braku sieci kanalizacyjnej w niektórych peryferyjnych obszarach miasta, co ma pewien wpływ na zanieczyszczenie wód podziemnych;
- niskim stopniu zabezpieczenia miasta przed zanieczyszczeniami komunikacyjnymi;

- w wielu częściach miasta odczuwane jest nieuporządkowanie klimatu akustycznego;
- usprawnienia wymaga także gospodarka odpadami stałymi, zarówno przemysłowymi, jak i komunalnymi. Odczuwa się ciągle niski stopień utylizacji odpadów;
- brak urządzeń podczyszczających ścieki kanalizacji deszczowej.

Szanse:

- szansą dla zrównoważonego ekologicznie rozwoju miasta jest stosunkowo niski stopień obciążeń antropogenicznych środowiska przyrodniczego w mieście i korzystny stan sanitarny środowiska;
- szansą jest także atrakcyjne dla miasta i zrównoważonego rozwoju urzeźbienie terenu;
- szansą jest przyjęta polityka gospodarki odpadami.

Zagrożenia:

zagrożenia środowiska przyrodniczego tkwią głównie w ekspansji zabudowy dolin rzecznych i suchych dolin w mieście, a także w nadmiernie kumulujących się zanieczyszczeniach komunikacyjnych wśród zwartej zabudowy.

3.8. Turystyka i wypoczynek

Mocne strony:

Do mocnych stron potencjału turystyczno-wypoczynkowego Lublina można zaliczyć:

- zabytki architektury reprezentujące większość stylów historycznych, liczne muzea i inne placówki kultury;
- malownicze położenie topograficzne miasta;
- stosunkowo dużą powierzchnię terenów zieleni w tym duże parki i „Stary Gaj”;
- Zalew Zemborzycki;
- liczne szlaki turystyczne łączące Lublin z zapleczem regionalnym;
- obiekty sportowe, w tym pływalnie, korty, stadiony, wyciąg nart wodnych, lodowisko, ośrodki wypoczynkowe i hale sportowe;
- położenie Lublina na szlakach tranzytowych z Europy Zachodniej do Europy Wschodniej;
- dobrze funkcjonujący Lubelski Ośrodek Informacji Turystycznej pełniący rolę promocyjną;
- dobrze przygotowane zaplecze kadrowe obsługi ruchu turystycznego;
- liczne odbywające się w Lublinie imprezy kulturalne;
- baza hotelowa o wysokim standardzie, w tym także baza pensjonatowa.

Słabe strony:

Problemami sprawnej obsługi i rozwoju ruchu turystyczno-rekreacyjnego są:

- brak turystycznego systemu oznakowań, w tym: tablic przy wjazdach do miasta informujących o miejscu usytuowania Lubelskiego Ośrodka Informacji Turystycznej, tablic z planami Lublina w śródmieściu oraz drogowskazów wskazujących najciekawsze zabytki, hotele, muzea, dworce, ważniejsze instytucje na terenie miasta;
- niedostatek parkingów w pobliżu miejsc najatrakcyjniejszych dla turystów;
- niedostatek bazy hotelowej o niższym standardzie, w tym campingu dla turystów pieszych i zmotoryzowanych, domu wycieczkowego i kwater;
- niedostateczna podaż atrakcyjnych i specyficznych produktów turystycznych wykorzystujących istniejące potencjały, jak na przykład: stałych przelotów samolotami lub helikopterami nad miastem i innymi obszarami turystycznymi, rozbudowanych szlaków rowerowych, narciarskich, konnych, trasy kajakowej po Bystrzycy, samochodowych wycieczek po Lublinie w oparciu o trasy tematyczne i innych atrakcji;
- uboga oferta kulturalna i rozrywkowa dla turystów zwłaszcza w porze wieczornej i poza sezonem letnim;
- mała dostępność publiczna urządzeń sanitarnych w mieście;
- utrudniony dostęp do dóbr turystycznych dla turystów niepełnosprawnych,
- uboga sieć taniej gastronomii obsługującej turystów.

Szanse:

Szanse ożywienia ruchu turystycznego w Lublinie tkwią w różnych możliwościach i zamierzeniach działań, w tym w:

- realizacji docelowego programu rozbudowy szlaków turystycznych w Lublinie, w tym trasy podziemnej i innych produktów turystycznych;
- wzroście aktywności Lublina na krajowych i międzynarodowych targach turystycznych;
- wybudowaniu planowanego „Domu Polonii”;
- rozszerzaniu współpracy międzynarodowej Lublina z miastami partnerskimi;
- usprawnieniu działania Lubelskiego Ośrodka Informacji Turystycznej jako tzw. „bramy do regionu”;
- możliwości wykorzystania kadr dla obsługi ruchu turystyczno-rekreacyjnego;
- możliwości wyeksponowania ważnych wydarzeń historycznych w Lublinie.

Zagrożenia:

Zagrożeniami ożywienia ruchu turystyczno-rekreacyjnego są takie zjawiska jak:

- zbyt niska zamożność ludności w regionie i w kraju, aby mogła stworzyć wystarczający popyt na usługi turystyczne;
- zbyt wysokie ceny usług hotelarskich;
- brak kapitału na zainwestowanie w rozwój i urozmaicenie dóbr turystycznych w Lublinie i w okolicy miasta;

- ciągły brak wystarczającej współpracy transgranicznej w dziedzinie turystyki w ramach Euroregionu Bug i brak zainteresowania turystycznego w Europie Zachodniej penetracją turystyczną Ukrainy i innych krajów Europy Wschodniej;
- sukcesywna utrata w Lublinie tzw. „swojskiego klimatu kulturowego”. W jego miejsce wchodzi zjawiska globalizacji, przejawiające się choćby poprzez upowszechnianie nazw obcojęzycznych.

3.9. Baza ekonomiczna i ekonomika miasta

Mocne strony:

W analizie stanu istniejącego nie można obecnie wyróżnić istotnych mocnych stron miasta pod względem ekonomicznym. Uzupełniające znaczenie w rozwoju ekonomicznym miasta mogą mieć:

- duża podaż kadr technicznych i menedżerskich;
- istniejące fundacje wspierające rozwój małej i średniej przedsiębiorczości;
- istniejący ciągle potencjał majątku produkcyjnego w dużym i średnim przemyśle.

Słabe strony:

Wśród słabych stron można wyróżnić:

- niski poziom rozwoju przedsiębiorczości prywatnej i niskie tempo przyrostu nowych firm;
- niski stopień wykorzystania istniejącego majątku trwałego w przemyśle i w innych działach produkcyjnych;
- przestarzałą, tradycyjną strukturę działową i gałęziową sfery produkcyjnej, co pogłębia kryzys w bazie ekonomicznej, a przez to w gospodarce miasta;
- kurczącą się podaż miejsc pracy;
- na ogół słabą kondycję ekonomiczną firm, czego przejawem jest niska skłonność do inwestowania;
- niską atrakcyjność inwestycyjną Lublina na tle innych dużych miast w Polsce;
- niski poziom wyposażenia miasta w urządzenia infrastruktury ekonomicznej; Miasto nie posiada dotychczas inkubatora przedsiębiorczości;
- brak rozpoczęcia działań tworzących zaplecze badawczo-innowacyjne na rzecz przedsiębiorczości;
- słabe wyposażenie w sieci łączności informatycznej;
- brak centrum targowego;
- brak zorganizowanego systemu informacji rynkowej dla przedsiębiorców i konsumentów;
- niską zamożność mieszkańców Lublina wywołaną pogłębiającym się bezrobociem i przeciętnie niskimi dochodami z pracy najemnej;
- niski poziom dochodów w budżecie miasta, głównie dochodów własnych;
- niski udział wydatków inwestycyjnych w budżecie miasta;
- brak uchwalonego planu zagospodarowania terenu na znacznym obszarze miasta.

Szanse:

Główną szansą na rozwój gospodarczy miasta i umocnienie jego bazy ekonomicznej mogą być:

- zasoby kadrowe i majątkowe;
- powiązania sfery produkcyjnej z zapleczem naukowym Lublina;
- fundusze strukturalne Unii Europejskiej;
- ożywienie współpracy transgranicznej;
- wzrost zainteresowania inwestorów zachodnich ożywieniem rynków w Europie Wschodniej i budowanie platformy współpracy międzynarodowej w naszym regionie, w tym głównie w Lublinie;
- budowa Lubelskiego Parku Naukowo-Technologicznego;
- projekt Lubelskiego Parku Przemysłowego.

Zagrożenia:

- zagrożenia rozwoju ekonomicznego i wzrostu gospodarczego w sferze bazy ekonomicznej Lublina tkwią w utrzymywaniu się wszystkich niekorzystnych, obecnie istniejących tendencji wymienionych w zestawieniu słabych stron ekonomicznych miasta.

4. PROJEKCJA PRZYSZŁOŚCI MIASTA

4.1. Podstawy wnioskowania przyszłości

Tworzenie długookresowej wizji przyszłości Lublina jest oparte na omówionych wcześniej uwarunkowaniach zewnętrznych i uwarunkowaniach wewnętrznych rozwoju miasta. *Uwarunkowania zewnętrzne tworzą trzy zasadnicze i ściśle ze sobą powiązane szczeble polityki rozwoju.* Jest to *polityka wewnątrzregionalna samorządu wojewódzkiego*, długofalowo określona przez strategię rozwoju województwa lubelskiego, a krótkofalowo przez programy i dwuletnie kontrakty wojewódzkie. Drugim szczeblem polityki regionalnej jest *polityka rozwoju kraju* wyrażana poprzez długofalową Koncepcję Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, średniookresową Narodową Strategię Rozwoju Regionalnego, liczne średniookresowe strategie i programy sektorowe, w tym przez Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004 – 2006, sektorowe programy operacyjne i Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego także opracowane na ten okres. Trzecim szczeblem jest *polityka Unii Europejskiej* wobec Polski jako kraju członkowskiego. Polityka ta jest wyrażona w preferencjach finansowych funduszy strukturalnych i w preferencjach Funduszu Spójności.

Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej ma zasadniczy wpływ na dopływ zewnętrznych środków finansowych na wspomaganie rozwoju Lublina. Będzie to główne zagraniczne źródło kapitału publicznego. Rozwój miasta będzie zależał także od dopływu zewnętrznego kapitału prywatnego. Z tego względu potrzebne są działania na rzecz podnoszenia atrakcyjności inwestycyjnej Lublina jako stolicy dużego regionu. Przyszłe *ożywienie współpracy między coraz szerzej jednoczącą się Europą Zachodnią a krajami Europy Wschodniej, być może, będzie czynnikiem*

wzrostu zainteresowania kapitału zewnętrznego Lublinem. Przyszłość owego ożywienia współpracy transeuropejskiej jest jednak trudna do określenia. Dlatego też trudne jest określenie stopnia ożywienia bazy ekonomicznej Lublina.

Ważnym wyznacznikiem przyszłego rozwoju Lublina jest polityka kształtowania europolu – ośrodków o znaczeniu europejskim. Jest to zasadniczy element polityki przestrzennego zagospodarowania kraju. Europole – to ośrodki o znaczeniu europejskim. Lublin, obok Wrocławia, Szczecina, Łodzi i Katowic, został zaliczony do miast, które mogą potencjalnie w dłuższym okresie czasu osiągnąć tę szansę w układzie konkurencji europejskiej.

Lublin musi spełnić kilka ważnych warunków aby osiągnąć charakter europolu. Przede wszystkim *musi osiągnąć następujące standardy europejskie*³:

1. *Wielofunkcyjny charakter*, z szansą na rozwój funkcji o znaczeniu europejskim (jest to możliwe zwłaszcza w kontekście rozwoju i obsługi współpracy z Ukrainą i innymi krajami Europy Wschodniej);
2. *Potencjał demograficzny* przekraczający 0,5 mln mieszkańców z trwałą perspektywą wzrostu (obecnie miasto liczy 356,0 tys. Mieszkańców, a łącznie z sąsiadującym Świdnikiem ok. 400,0 tysięcy. Obszar planowanej aglomeracji lubelskiej liczy ok. 700 tys. mieszkańców);
3. *Złożoną strukturę zatrudnienia* z możliwościami jego wzrostu w przemyśle wysokiej techniki, w nauce i kształceniu kadr oraz w instytucjach publicznych o znaczeniu ogólnopolskim i europejskim;
4. *Węzłowe położenie w systemie komunikacji europejskiej* (węzeł autostradowy, kolejowy, telekomunikacyjny, lotniczy, żeglugowy). Przez Lublin przechodzą trzy ważne szlaki drogowe o znaczeniu międzynarodowym, w tym: z Warszawy do Lwowa i Odessy (NR 17), odgałęzienie tego szlaku do Kijowa (NR 12) i szlak południkowy z krajów nadbałtyckich na południe Europy (NR 19). Lublin jest też ważnym węzłem kolejowym z możliwością rozwoju transportu międzynarodowego. Jest też ważnym węzłem telekomunikacyjnym. Brakuje natomiast lotniska z połączeniami krajowymi i międzynarodowymi;
5. *Ukształtowany ośrodek nauki, szkolnictwa wyższego i kultury narodowej.* Te funkcje mają w mieście solidne podstawy dalszego rozwoju;
6. *Wysoką jakość środowiska człowieka* (przyrodniczego i antropogenicznego), zapewniającą szybkie osiągnięcie europejskich standardów życia. Jakość środowiska przyrodniczego wymaga działań uzupełniających. Jest atrakcyjna pod względem ukształtowania terenu, klimatu miasta i niskiego poziomu zanieczyszczeń. Wymagane są uzupełnienia w zakresie otwartych przestrzeni z atrakcyjnie urządzoną zielenią. W środowisku urbanistycznym konieczne jest podwyższenie standardów komunikacyjnych i standardów w sferze obsługi mieszkańców;
7. *Chłonny rynek inwestycyjny i konsumpcyjny.* Obecnie Lublin jest miastem zaliczanym do faktycznie najmniej atrakcyjnych inwestycyjnie, miastem o stosunkowo wysokiej stopie bezrobocia i przeciętnie niskich dochodach

³ Źródło: Monitor Polski Dziennik Urzędowy RP Nr 26 z dnia 16 sierpnia 2001 roku, poz. 432 Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2001 roku o ogłoszeniu Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju.

ludności. Potrzebne jest długofalowe odbudowywanie bazy ekonomicznej jako czynnika ożywiającego rynek konsumpcyjny i inwestycyjny.

W koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju podkreśla się znaczenie Lublina w sieci polskich miast aglomeracyjnych. Akcentuje się, że transformacja i rozwój aglomeracji Lublina ma znaczenie ogólnokrajowe. „Należy dążyć do wykreowania Lublina na ośrodek zdolny do pełnienia integrującej, pomostowej roli na linii Wschód – Zachód (zwłaszcza w trójkącie Polska – Ukraina – Białoruś), jak też w realizacji funkcji związanych z polityką równoważenia rozwoju (przyciąganie kapitału, dyfuzja innowacyjności, zasilanie kadrowe i instytucjonalne w odniesieniu do tej części kraju⁴). Integracja Polski z Unią Europejską włączy Lublin do europejskiej sieci miast, w której powinien on osiągać jak najlepszą pozycję, zwłaszcza na wschodniej flance tego obszaru. Taką pozycję może osiągać poprzez sukcesywne spełnianie trzech podstawowych warunków:

1. Rozwój i urozmaicenie funkcji wyższego rzędu, a także rozszerzanie ich znaczenia poza regionem;
2. Poprawę standardów życia mieszkańców oraz poprawę atrakcyjności inwestowania w sferze przedsiębiorczości;
3. Otwarcie komunikacyjne na kraj, Europę i świat oraz otwarcie (gotowość) na adaptację wszelkich osiągnięć cywilizacyjnych, zwłaszcza innowacyjnych.

Sukcesywne spełnianie tych warunków ma liczne i poważne podstawy, stanowiące szanse rozwoju miasta. Ma także liczne ograniczenia i bariery stanowiące przeszkody dążeń strategicznych.

4.2. Uwarunkowania zewnętrzne scenariuszy: szans i zagrożenia

Scenariusze te oparte są odpowiednio na korzystnym lub niekorzystnym układzie ważnych dla rozwoju miasta uwarunkowań zewnętrznych oraz na stopniu pokonywania problemów jak też wykorzystania potencjałów lokalnych.

Sprzyjającymi uwarunkowaniami zewnętrznymi mogą być:

1. Efektywne wykorzystanie środków finansowych z funduszu PHARE 2001, 2002 i 2003;
2. Uruchomienie współfinansowania przez Unię Europejską przedsięwzięć o znaczeniu strategicznym dla miasta w okresie akcesyjnym. Głównymi źródłami unijnymi mogą tu być dwa fundusze: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego przeznaczony na finansowanie wielkich projektów inwestycyjnych oraz Europejski Fundusz Społeczny przeznaczony głównie na ożywienie rynku pracy na terenach o wysokiej depresji społeczno-gospodarczej. Uzupełniającą rolę może mieć w tym zakresie Fundusz Spójności i inicjatywy wspólnotowe;
3. Stały rozwój współpracy polsko-ukraińskiej i polsko-białoruskiej w różnych dziedzinach, w tym w dziedzinie ożywiania gospodarki rynkowej, przygotowania bazy dla ruchu turystycznego, w sferach nauki i kultury, ochrony środowiska i innych. Rozwój współpracy powinien stworzyć warunki rozszerzenia eksportu polskiej produkcji, w tym pochodzącej z Lublina na rynki wschodnie. W zasadzie najważniejszym elementem tego uwarunkowania dla Lublina, jest

⁴ Tamże str. 57.

zainteresowanie Europy Zachodniej ożywieniem rynków wschodnich i pozostawieniem polskiej granicy wschodniej otwartej na współpracę gospodarczą;

4. Praktyczne wdrażanie głównego celu strategicznego zapisanego w Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego Polski. Celem tym jest *„tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską”*⁵. Obszarem wymagającym takiego wsparcia jest niewątpliwie województwo lubelskie, w tym jego ośrodek centralny Lublin;
5. Sukcesywne wdrażanie generalnego celu strategicznego zapisanego w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego. Celem tym jest: *„osiąganie trwałego rozwoju społecznego i gospodarczego poprzez wykorzystanie geograficznego położenia regionu jako platformy współpracy krajów Europy Wschodniej i Zachodniej”*⁶. Lublin powinien być wiodącym miejscem budowania platformy współpracy międzynarodowej na terenie województwa lubelskiego;
6. Stopniowe wdrażanie celów priorytetowych zapisanych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego. Z siedmiu priorytetów strategii rozwoju województwa w szczególności Lublina dotyczą następujące:
 - Rozbudowa i modernizacja systemu komunikacyjnego;
 - Tworzenie kompleksowych systemów infrastruktury ekonomicznej;
 - Rozwój systemu przygotowania kadr;
 - Poprawa kondycji ekonomicznej środowiska;
 - Tworzenie warunków racjonalnej i ekonomicznie efektywnej urbanizacji województwa;
 - Ochrona i pomnażanie dziedzictwa kulturowego.

Kolejnym ważnym uwarunkowaniem przyszłego rozwoju Lublina jest wdrożenie istniejącej już koncepcji rozwoju aglomeracji lubelskiej. Jest to złożone przedsięwzięcie przewidziane w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego, jak też w obecnie przygotowywanym planie zagospodarowania przestrzennego województwa. Według tej koncepcji Lublin wraz z sąsiadującym z nim Świdnikiem pozostanie ośrodkiem centralnym aglomeracji. Pierścień zewnętrzny będą tworzyły ośrodki satelitarne, w tym: Lubartów, Łęczna, Piaski, Bychawa, Bełżyce i zurbanizowane pasmo z ośrodkami gminnymi w Garbowie, Markuszowie i Kurowie. Obszary między centrum a ośrodkami satelitarnymi będą stanowiły tzw. „zieloną strefę” z rozwijającym się budownictwem jednorodzinny w formie mniej intensywnej niż na terenie miast. Główną funkcją tzw. zielonej strefy będzie jednak umacnianie kondycji ekologicznej środowiska przyrodniczego całego obszaru aglomeracji.

⁵ Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2001-2006. Uchwała nr 105 Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2000 roku. Monitor Polski Nr 43 z 2000 roku poz. 851, str. 1428.

⁶ Strategia rozwoju Województwa Lubelskiego. Województwo Lubelskie. Lublin 2000, str. 98.

4.3. Scenariusz szans

Scenariusz szans jest oparty na założeniu maksymalnej przewagi wyodrębnionych szans nad zagrożeniami lokalnymi, a także na przewadze uwarunkowań zewnętrznych sprzyjających rozwojowi miasta nad uwarunkowaniami hamującymi ten rozwój.

Projekcja przyszłości Lublina, oparta na scenariuszu szans, podzielona została na trzy zasadnicze fazy rozwoju podobnie jak w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego. Są to następujące fazy:

- I. Przygotowanie instytucjonalno - organizacyjnych warunków rozwoju i rozpoczęcie realizacji programu rozbudowy systemów infrastrukturalnych miasta (pierwszy okres programowania zadań finansowanych z funduszy strukturalnych UE w latach 2004 - 2006);
- II. Początek realizacji wielkich inwestycji infrastrukturalnych i umacnianie bazy ekonomicznej miasta (początek drugiego okresu programowania rozwoju z wykorzystaniem funduszy strukturalnych UE);
- III. Rozwój funkcji wyższego rzędu o znaczeniu krajowym i międzynarodowym oraz kompleksowa poprawa standardów miasta w różnych dziedzinach życia.

Faza I obejmie pierwsze lata po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej (2004 – 2006). Będzie to okres przygotowań integracyjnych, budowania instytucji europejskich (unijnych) na terenie Lublina, wdrożeń programów opartych na finansowaniu z funduszy strukturalnych, upowszechniania wiedzy o programowaniu rozwoju i czas przygotowywania tych programów. Będzie to także okres powoływania instytucji otoczenia biznesu i wspomagania wdrożeń tzw. miękkich projektów związanych z przygotowywaniem kadr zgodnie z oczekiwaniami pracodawców oraz kadr menedżerskich. W tym okresie władze samorządowe będą kontynuowały programy inwestycyjne na terenie miasta, głównie w dziedzinie infrastruktury technicznej i społecznej współfinansowane z funduszy strukturalnych.

Sekwencja I

Jest to okres obecnego intensywnego przygotowywania programów i projektów przedsięwzięć inwestycyjnych, strategicznie ważnych dla podniesienia atrakcyjności i konkurencyjności miasta. Przykładem mogą być inwestycje rozbudowujące sieć uzbrojenia Starego Miasta. W tym okresie należałoby rozpocząć wdrażanie niektórych przedsięwzięć w dziedzinie tzw. miękkich projektów, na przykład budowy systemów infrastruktury przystosowanej zawodowo bezrobotnych do zawodów poszukiwanych na rynku. Poza realizacją zadań infrastrukturalnych będzie to początek realizacji niektórych wielkich przedsięwzięć w dziedzinie funkcji wyższego rzędu. W najbliższym czasie powinny być przygotowane na terenie miasta warunki do rozwoju jedyne w Polsce Kolegium Polsko-Ukraińskiego.

Sekwencja II

W miarę wdrożenia tzw. miękkich projektów z pomocą finansową Unii Europejskiej będzie uruchomiony ruch wielokierunkowych szkoleń, głównie skierowanych na przekwalifikowania zawodowe, szkolenie kadr menedżerskich dla nowych firm i szkolenia służb obsługujących programowanie i wykorzystanie pomocy finansowej Unii Europejskiej. W ramach tych projektów podjęte zostaną także działania na rzecz pozyskania funduszy na umożliwienie elektronicznego, zdalnego dostępu interesantów do usług administracji miejskiej.

W tym czasie będzie także rozwinięty wielki front prac związanych z planowaniem przestrzennym, przygotowującym tereny pod budowę dróg i ulic, a także innych urządzeń infrastruktury technicznej.

Sekwencja III

Zaawansowanie programowania rozwoju związane z wykorzystaniem publicznych środków finansowych państwa i środków pomocowych Unii Europejskiej będzie tworzyło warunki dla rozwoju przedsiębiorczości, głównie drobnych i średnich firm. Przygotowanie dogodnych warunków będzie wymagało powołania na terenie miasta lokalnego inkubatora przedsiębiorczości lub innej jednostki organizacyjnej, która może pełnić podobne funkcje, przede wszystkim takie jak: pomoc prawno-organizacyjna firmy, pomoc ekonomiczno-księgową, rozpoznanie rynków i marketing, a także pomoc w zdobywaniu kapitału i opanowania technologii. Będzie to początek istotnego ożywienia w sferze małej i średniej przedsiębiorczości w mieście. Przez to może nastąpić pewne ożywienie na rynku pracy.

Sekwencja IV

Ożywienie bazy ekonomicznej miasta powinno wywołać istotny wzrost popytu konsumpcyjnego, popytu inwestycyjnego w gospodarstwach domowych, w tym w budownictwie mieszkaniowym, a szerzej na rynku mieszkaniowym. Popyt ten może nieznacznie, aczkolwiek zauważalnie, wywołać koniunkturę na usługi budowlane. Jednocześnie będzie wzmacniany budżet miasta przez wpływy z podatków lokalnych i udziały w podatkach zasilających budżet państwa. Może wzrosnąć udział wydatków z budżetu miasta i powiatu grodzkiego na własne inwestycje infrastrukturalne, w tym na rozwój i modernizację sieci ulic miejskich, na uzupełnienia uzbrojenia technicznego, nowych istniejących i planowanych osiedli mieszkaniowych, a także na usługi miejskie w zakresie oświaty, kultury, ochrony zdrowia i opieki społecznej oraz na rozwój lokalnej bazy rekreacyjnej. Będą to jednak dopiero początki długiej fazy podnoszenia standardów życia w mieście.

Sekwencja V

Prawdopodobny wzrost dochodów w budżecie miasta może też zapoczątkować inwestycje remontowe na obiektach pozostających w zakresie własności komunalnej. Może objąć modernizację i dalszy rozwój budownictwa komunalnego, zwłaszcza dla mieszkańców starych domów wymagających wyburzenia ze względu na konieczność lokalnych zmian w zagospodarowaniu przestrzennym w niektórych ważnych dla miasta obszarach.

Faza II – początek drugiego okresu programowania zadań współfinansowanych przez fundusze strukturalne UE, obejmującego lata 2007 – 2013. Będzie to okres wdrażania programu wielkich przedsięwzięć inwestycyjnych w sferze komunikacji i we wspomaganiu przedsiębiorczości na terenie miasta oraz w jego sąsiedztwie.

Sekwencja VI

W tej fazie Polska będzie już wystarczająco przygotowana, aby mogła korzystać z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Rozpocznie się więc okres realizacji obwodnic Lublina i połączeń miasta z planowanymi trasami ekspresowymi. Może być rozpoczęta budowa lotniska na potrzeby Lublina i regionu.

Sekwencja VII

Będą kontynuowane wielkie inwestycje komunikacyjne ułatwiające połączenie Lublina i Świdnika z ośrodkami satelitarnymi. Sprawność komunikacyjna warunkuje tempo rozwoju całej aglomeracji lubelskiej. Należy spodziewać się wzrostu zainteresowania budownictwem mieszkaniowym w ośrodkach satelitarnych. Potrzebne będzie planistyczne i techniczne przygotowanie terenów dla budownictwa w tych miastach, a zwłaszcza w Lubartowie, Łęcznej i w Bełżycach, a także w Bychawie.

Sekwencja VIII

Pewne przedsięwzięcia inwestycyjne będą także potrzebne w zakresie ochrony środowiska, w tym na terenie Lublina, jak i w jego bezpośrednim otoczeniu. Przede wszystkim może być potrzebna realizacja dolesień pewnych obszarów aglomeracji lubelskiej oraz urządzenie otwartych terenów zielonych na terenie miasta. Mogą to być doliny rzek i obszary peryferyjne otaczające osiedla mieszkaniowe. Będzie to urzeczywistnienie idei kształtowania "pasa zieleni" wokół centralnego ośrodka aglomeracji lubelskiej.

Sekwencja IX

Spełnienie warunku udroźnienia komunikacyjnego Lublina może sprzyjać rozwojowi przedsiębiorczości, w tym zaplecza badawczo-rozwojowego gospodarki. Sprzyjać temu będzie budowany park naukowo-technologiczny w Lublinie i regionalna sieć instytucji jemu towarzyszących. Ściśle z tym wiąże się rozwój szkół wyższych kształcących studentów w różnych dziedzinach nauk stosowanych. Mogą to być nowe kierunki nauki w już istniejących uczelniach.

Sekwencja X

Początki integracji nauki z przemysłem i innymi działami sfery produkcyjnej mogą dać początek rozwojowi regionalnej sieci technopolitalnej. Lublin będzie regionalnym centrum tej sieci. Będzie to wiodący czynnik wewnątrzregionalnej integracji gospodarczej i czynnik rozwoju produkcji na tym obszarze z większą niż dotychczas ofertą eksportową.

Faza III – Przemiany jakościowe Lublina w zakresie funkcji wyższego rzędu i standardów życia mieszkańców.

Sekwencja XI

W wyniku rozwoju komunikacji i nauki Lublin osiągnie wyższy poziom bazy ekonomicznej i w konsekwencji wyższą zamożność mieszkańców, a także wyższe wpływy lokalne do budżetu. Wówczas będzie można rozpocząć na większą skalę rewitalizację szczególnie zaniedbanych i zdekapitalizowanych części miasta. Można także będzie zrealizować pełne programy rewaloryzacji Starego Miasta i jego okolic, a także pozostałej części Śródmieścia.

Sekwencja XII

Stopniowo porządkowanie obejmie inne obszary miasta, w tym tereny starej zabudowy i postsocjalistyczne osiedla wielorodzinnego budownictwa mieszkaniowego. Poprawi się ład przestrzenny umożliwiający rozwój usług lokalnych, w tym usług publicznych w dziedzinie oświaty, kultury, ochrony zdrowia, sportu i rekreacji.

Sekwencja XIII

Poprawa sytuacji ekonomicznej może mieć radykalny wpływ nie tylko na szeroki front inwestycyjny w różnych dziedzinach gospodarki, ale także może stymulować aktywność w takich sferach jak: działalność kulturalna, sport, rekreacja oraz turystyka. Działalność w tych dziedzinach może wywołać dalsze potrzeby inwestycyjne, w tym w dostosowaniu do potrzeb obiektów kultury, sportu i obsługi ruchu turystyczno-rekreacyjnego. Może też rozszerzyć się współpraca transeuropejska przechodząca właśnie przez Lublin i pobudzająca tu rozwój przedsiębiorczości.

Sekwencja XIV

Inwestycje w zakresie funkcji wyższego rzędu będą w tej fazie kontynuowane. Mogą one objąć inne dziedziny, w tym administrację o znaczeniu krajowym i międzynarodowym (np. budowę konsulatów innych państw, instytucji Unii Europejskiej czy też Euroregionu Bug). Mogą być budowane nowe i modernizowane istniejące placówki specjalistycznej służby zdrowia (kliniki specjalistyczne), a także obiekty opieki społecznej (hospicja). Możliwe też, że będą potrzebne uzupełniające inwestycje w dziedzinie usług o znaczeniu wewnętrznym.

Sekwencja XV

Rozwój funkcji wyższego rzędu, podwyższanie standardów miasta i poprawa ładu przestrzennego, a także integracja funkcjonalna Lublina z ośrodkami satelitarnymi będą stanowiły komplet warunków wliczenia Lublina do grona miast o znaczeniu europejskim. Czynnikiem zdecydowanie warunkującym tę rangę miasta będzie rozwój współpracy między zachodnią a wschodnią częścią Europy. Nie będą to jednak czynniki automatycznie oddziałujące na rozwój miasta. Potrzebne będą nowoczesne formy rywalizacji o jak najlepszą pozycję Lublina wśród stolic polskich

regionów i wśród miast liczących się na arenie europejskiej. W tym celu potrzebny będzie system rozwiniętych form marketingu miejskiego

4.4. Scenariusz zagrożeń

Niekorzystny układ uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych rozwoju miasta może uaktywnić mechanizm zagrożeń. Najważniejszymi są zewnętrzne zagrożenia finansowe wynikające z braku ewentualnego dopływu środków Unii Europejskiej, braku zainteresowania kapitału zewnętrznego prywatnym inwestowaniem w Polsce wschodniej, w tym w Lublinie, i braku ożywienia współpracy między Europą Zachodnią a Wschodnią. W tych warunkach środki finansowe państwa i środki własne samorządu miejskiego będą zbyt niskie wobec potrzeb wynikających z programów wspierania rozwoju miasta.

Faza I – utrzymujący się brak dopływu kapitału z zewnątrz.

Sekwencja I

Ewentualny brak dopływu kapitału z Unii Europejskiej może wywołać niewiarę w sens programowania przedsięwzięć o znaczeniu strategicznym. Jednoczesny brak ożywienia gospodarczego, w tym spadek podaży miejsc pracy, będzie w konsekwencji powodował pogłębianie bezrobocia w mieście. Problemem będzie nie tylko dalszy spadek liczby miejsc pracy, lecz również utrzymywanie się obecnego poziomu zatrudnienia, głównie w firmach sprzedających swoje produkty i usługi na zewnątrz.

Sekwencja II

Przedsiębiorczość zorientowana na zaopatrzenie rynku lokalnego będzie stopniowo zmniejszała działalność. Coraz mniejsze będą wpływy do budżetu miasta ze źródeł własnych (lokalnych), a także z udziału w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa.

Sekwencja III

Strumień wydatków z budżetu miasta na realizację komunalnych zadań inwestycyjnych będzie ciągle zmniejszał się, natomiast potrzeby wynikające choćby z postępującej dekapitalizacji infrastruktury technicznej i społecznej będą rosły. Potrzeby te nie będą mogły być kompensowane środkami z budżetu państwa.

W fazie I może zaznaczyć się pogłębianie dystansu Lublina wobec innych stolic województw pod względem atrakcyjności miejsca zamieszkania i atrakcyjności inwestycyjnej.

Faza II – niekorzystne zmiany społeczno-demograficzne w mieście.

Sekwencja IV

Brak poprawy sytuacji ekonomicznej mieszkańców Lublina może wywołać falę emigracji. Obecne niewielkie ujemne saldo migracji w mieście może utrwalić się. Przewadze emigracji nad imigracją towarzyszy ujemny w ostatnich latach

przyrost naturalny. Obydwie te jednokierunkowe, niekorzystne tendencje mogą prowadzić do starzenia się społeczeństwa Lublina i dalszego wzrostu oczekiwań socjalnych przy jednoczesnym kurczeniu się środków finansowych na ich zaspokojenie.

Sekwencja V

Wraz ze spadkiem atrakcyjności Lublina jako miejsca zamieszkania może narastać chaos w gospodarce miasta. Na rynku inwestycyjnym będą miały przewagę racje inwestora (głównie w budownictwie mieszkaniowym i usługowym) nad racjami społecznymi, w tym nad racjami ładu przestrzennego i ochrony środowiska. Miasto może coraz bardziej tracić szanse na uporządkowanie struktury przestrzennej, w tym na bezkonfliktowe wytyczanie potrzebnych tras komunikacyjnych i zabezpieczanie terenów dla rozwoju funkcji wyższego rzędu. W realizacji programów komunikacyjnych i w innych działach infrastruktury technicznej będzie utrzymywał się zastój.

Sekwencja VI

Inwestycje w zakresie infrastruktury wspomagającej rozwój przedsiębiorczości nie będą realizowane ze względu na brak popytu na ich usługi (inkubacja przedsiębiorczości, poręczenia kredytowe, zabezpieczenia finansowe przed ryzykiem, informacja rynkowa, usługi marketingowe dla firm). Jednocześnie będzie panował zastój w rozwoju funkcji wyższego rzędu i to we wszystkich branżach pod uwagę dziedzinach.

Faza II będzie więc fazą zastoju w ruchu inwestycyjnym we wszystkich dziedzinach gospodarki miasta, fazą niekorzystnych zmian demograficznych, a w konsekwencji zmian pogłębiających różne przejawy patologii społecznej.

Faza III – obniżanie się atrakcyjności i konkurencyjności miasta.

Sekwencja VII

Zastój w gospodarce rynkowej na terenie miasta, brak ożywienia współpracy gospodarczej z Ukrainą i innymi krajami Europy Wschodniej w dalszym ciągu nie wzbudzi zainteresowania Lublinem ani też całym regionem. Fakt wejścia Polski do Unii Europejskiej może dalej niekorzystnie pogłębić niekorzystny dystans do stolic innych województw, zwłaszcza południowych i zachodnich. Lublin nie będzie w stanie generować rozwoju regionu, którego jest stolicą.

Sekwencja VIII

Bezwzględny i relatywny spadek atrakcyjności Lublina będzie się przejawiał głównie w pogłębianiu się ubóstwa i braku rozwoju funkcji wyższego rzędu. Będą odkładane w czasie programy budowy dróg ekspresowych przechodzących przez Lublin i lotniska dla aglomeracji lubelskiej. Jest to brak spełnienia podstawowego warunku otwarcia miasta na kraj i Europę. Istniejący potencjał naukowy będzie w dalszym ciągu egzystował na działalności dydaktycznej, utrzymując dotychczasowe, tradycyjne kierunki studiów. Nie umocni się potencjał kultury,

służby zdrowia, sportu wyczynowego i innych dziedzin o znaczeniu ponadregionalnym.

Sekwencja IX

Lublin pozostanie miastem zagrożonym recesją. Nie wzrośnie, a nawet spadnie zainteresowanie turystów odwiedzaniem miasta i regionu. Nie będzie więc postępu w powiększaniu dóbr turystycznych i w obsłudze tego ruchu. Spadnie też poziom obsługi regionu. Skurczy się więc baza ekonomiczna miasta poza jego granicami (popyt na usługi funkcjonujące w mieście).

Scenariusz zagrożeń opiera się w istocie na niekorzystnych zmianach ekonomicznych. Rozwój innych dziedzin może być tylko bezpośrednim lub pośrednim skutkiem zmian w bazie ekonomicznej. Recesja gospodarcza w Lublinie będzie w dużym stopniu uzależniona od recesji na pozostałych obszarach regionu. Nawet okresowy rozwój gospodarczy miasta bez równoczesnego postępu w regionie może nasilić falę imigracji i żywołowego rozwoju osadnictwa w okolicach Lublina. Bez stworzenia warunków komunikacyjnych rozwoju całej aglomeracji lubelskiej proces ten nieuchronnie będzie prowadził do zjawisk kryzysowych w mieście. Spowodują go liczne lokalne ograniczenia, a nawet bariery rozwojowe.

4.5. Wizja przyszłości

4.5.1. Główne uwarunkowania zewnętrzne

Zarysowana wizja przyszłości Lublina musi być oparta na kilku założeniach dotyczących przyszłych najistotniejszych zewnętrznych i wewnętrznych czynników rozwoju miasta. *Do czynników zewnętrznych można zaliczyć:*

- Konsekwencje dla funkcjonowania i rozwoju Lublina z tytułu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Jest to przede wszystkim *kształtowanie się przyszłego nowego wspólnego rynku europejskiego*. Ponadto *jest to związane z dopływem akcesyjnych środków finansowych na współfinansowanie rozwoju Lublina* w ramach średnio- i krótkookresowych programów inwestycyjnych i tzw. miękkich projektów związanych z ożywieniem rynku pracy. Celem generalnym polityki pomocowej Unii Europejskiej wobec Polski jest wzmocnienie konkurencyjności województw i ich stolic, a także pomoc obszarom przygranicznym i mającym szczególnie trudne warunki i możliwości rozwoju;
- *Rozwój przyszłej współpracy między Polską a jej wschodnimi sąsiadami*, w tym głównie współpracy z Ukrainą. Będzie to miało znaczenie także w ożywieniu tzw. bliskiej współpracy transgranicznej. Lublin, jako węzeł komunikacji drogowej i kolejowej, w przyszłości także lotniczej, może być punktem generowania obsługi współpracy transeuropejskiej. Z tego tytułu może mieć korzyści poprzez rozwój firm i instytucji obsługującej tę współpracę;
- *Konsekwentne wdrażanie polityki regionalnej Państwa*, wyrażonej w Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego na lata 2001 - 2006, zmierzającej do osiągnięcia jej celu głównego, w którym zwraca się uwagę na wzrost konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów. Polityka

regionalna państwa wyraża się także w wielu innych dokumentach o zasadniczym znaczeniu, w tym w Narodowym Planie Rozwoju na lata 2004 – 2006 i w projekcie tego planu na lata 2007 – 2013, w sektorowych programach operacyjnych oraz w Zintegrowanym Programie Operacyjnym na lata 2004 – 2006. Do najbardziej zagrożonych marginalizacją należy właśnie region Lubelszczyzny i jego stolica – Lublin. Stąd też konsekwentne wdrażanie polityki regionalnej państwa powinno mieć wyraz w finansowym i marketingowym zasilaniu naszego regionu i Lublina przez państwo.

- **Wdrażanie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego**, w tym jej celu generalnego i priorytetów rozwojowych. Rola Lublina w tej strategii jest bardzo ważna nie tylko w budowaniu platformy współpracy międzynarodowej (cel generalny), lecz także w osiaganiu priorytetów strategicznych (rozwój sieci komunikacyjnej, coraz lepsza obsługa przedsiębiorczości, doskonalenie zawodowe zasobów ludzkich, coraz wyższy poziom urbanizacji, ochrona i powiększanie dóbr kultury i ochrona środowiska).
- **Planowe kształtowanie aglomeracji lubelskiej**, w której Lublin wraz ze Świdnikiem powinien coraz wyraźniej pełnić rolę ośrodka centralnego koncentrującego wszelkie usługi dla całej aglomeracji i częściowo dla całego województwa (usługi specjalistyczne).

4.5.2. Strategiczne uwarunkowania wewnętrzne

Funkcjonowanie i rozwój Lublina zależy w zasadniczej mierze także od obecnej i w przyszłej sytuacji miasta, w tym: sytuacji społecznej, ekonomicznej, zagospodarowania przestrzennego, technicznego uzbrojenia terenu i funkcji zewnętrznych. W tych aspektach można wskazać następujące uwarunkowania:

- **Ogólnie wysoki poziom wykształcenia mieszkańców miasta i wysoki poziom rozwoju infrastruktury edukacyjnej** (gęsta sieć liceów ogólnokształcących i wysoka liczba miejsc na studiach wszystkich typów szkół wyższych w mieście). Kierunki kształcenia nie stanowią jednak najkorzystniejszej struktury z punktu widzenia wymagań wysokich kwalifikacji zawodowych dla współczesnego rynku pracy, zwłaszcza dla opanowywania najnowszych technologii w nowoczesnych branżach przemysłu. Lublin jest miastem o relatywnie wysokiej stopie bezrobocia osób z wyższym wykształceniem. **Głównym źródłem problemów społecznych jest brak miejsc pracy** najmniej, niska skłonność do rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, a także gwałtowny spadek liczby miejsc pracy w dużych zakładach przemysłowych. Brakuje nowoczesnych kierunków kształcenia w dziedzinie nauk technicznych;
- **Dobrze rozwinięta sieć fundacji i agencji wspomagających rozwój gospodarczy** miasta i regionu. W mieście **w zasadzie brakuje infrastruktury organizacyjnego, kapitałowego i technologicznego wspomagania rozwoju przedsiębiorczości**. Brakuje co najmniej jednego inkubatora przedsiębiorczości, parku naukowo-technologicznego, kapitału zabezpieczającego przedsiębiorców przed ryzykiem i innych nowoczesnych urządzeń infrastruktury ekonomicznej;
- **Atrakcyjny historycznie i krajobrazowo układ urbanistyczny miasta z dobrze zachowaną strukturą terenów zagospodarowanych w minionych wiekach. Temu**

układowi towarzyszy jednak wysoce problemowy układ komunikacyjny w mieście. Ponadto odczuwa się problem chaosu przestrzennego wywoływanego głównie przez budownictwo jednorodzinne. Układ funkcjonalno-przestrzenny zabudowy i zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta nie jest czytelny, estetycznie atrakcyjny ani też korzystny z punktu widzenia możliwości rozwojowych ważnych funkcji, w tym stref nowoczesnych branż biznesu, obsługi komunikacyjnej, wydzielonych dużych terenów dla funkcji wyższego rzędu i nowoczesnego śródmieścia (city);

- ***Na ogół korzystne dla rozwoju miasta wyposażenie w infrastrukturę techniczną.*** Dotyczy to zwłaszcza infrastruktury wodociągów i kanalizacji ścieków, a także ich oczyszczania, zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepłą i w gaz przewodowy, infrastrukturę łączności. ***Jednocześnie miasto odczuwa nabrzmiałe problemy komunikacyjne.*** Zbyt słabo rozwinięta jest sieć ulic miejskich, zwłaszcza łączących skrajnie położone dzielnice miasta. Zbyt trudne są przejazdy przez Śródmieście. Ponadto brakuje miejsc do parkowania pojazdów, nie tylko w miejscach koncentracji usług, lecz również przy obiektach ważnych instytucji publicznych (Urząd Miasta, Urząd Wojewódzki i Marszałkowski, Zakład Ubezpieczeń Społecznych i przy wielu bankach, a także przy dworcu kolejowym). Brak także sieci informatycznej umożliwiającej zdalną, elektroniczną łączność między instytucjami publicznymi a mieszkańcami miasta;
- ***Ogólnie wysoki poziom rozwoju i poprawna struktura funkcji wyższego rzędu.*** Niemalże wszystkie dziedziny funkcji o znaczeniu sięgającym daleko poza granice miasta są rozwinięte. Dotyczy to szkół wyższych i instytutów pozauczelnianych, szpitali specjalistycznych i klinik, instytucji życia kulturalnego, w tym: teatrów, muzeów, obiektów imprez artystycznych, istniejących obiektów sportowych. Jednakże ***wszystkie te funkcje praktycznie nie mają znaczenia ogólnokrajowego, a co najwyżej regionalne.*** Wyjątkiem jest Katolicki Uniwersytet Lubelski, który kształci młodzież z całego kraju i przyjmuje coraz więcej studentów zagranicznych, zwłaszcza z Europy Wschodniej. Ponadto w Lublinie odczuwa się niedostatek niektórych funkcji, w tym zwłaszcza: międzynarodowych połączeń kolejowych, lotniska, obiektów sportowych o renomie co najmniej krajowej, obiektów do organizowania imprez artystycznych o znaczeniu krajowym i międzynarodowym i wielu innych.

4.5.3. Wizja Lublina jako przyszłego miasta europejskiego

Lublin jako miasto europejskie powinien spełniać jednocześnie trzy podstawowe warunki. Pierwszym z nich jest ***odbudowanie bazy ekonomicznej,*** której podstawą są wszelkie dopuszczalne ekologicznie formy przedsiębiorczości stanowiące trzon bazy ekonomicznej miasta. Rozwój przedsiębiorczości będzie możliwy, jeżeli będzie istniała pełna infrastruktura wspomagająca zakładanie i obsługę fachową firm, infrastruktura wielkiego handlu i system marketingu miejskiego skutecznie pozyskujący kapitał zewnętrzny i obsługujący inwestorów. Drugim warunkiem jest ***poprawa dostępności komunikacyjnej*** miasta, zarówno drogami ekspresowymi, zmodernizowaną koleją i transportem lotniczym. Trzecim wreszcie podstawowym warunkiem jest ***rozwój funkcji wyższego rzędu*** o znaczeniu krajowym i międzynarodowym.

Spełnienie tych trzech warunków może sprzyjać poprawie standardów miasta w zakresie wyposażenia go we wszelkie urządzenia infrastrukturalne o znaczeniu lokalnym, jak też zapewniające atrakcyjność funkcjonalną i estetyczną Lublina na arenie krajowej i międzynarodowej. Punktem wyjścia będzie z pewnością uporządkowanie wewnątrzmijskiego układu komunikacyjnego wraz z budową systemu obwodnic miasta i połączeń z drogami zewnętrznymi. Potrzebna będzie rozbudowa dróg łączących Lublin z najbliższymi położonymi satelitarnymi ośrodkami miejskimi, w tym z Lubartowem, Łęczną, Bełżycami i z Bychawą.

Lublin powinien w stosunkowo bliskiej przyszłości mieć rozwinięty pełny system obsługi działalności gospodarczej, w tym: obsługi rozwoju przedsiębiorczości, obsługi inwestorów zewnętrznych, obsługi wielkiego handlu i współpracy międzynarodowej. Powinien mieć także pełny, znany obecnie w krajach wysoko rozwiniętych, system obsługi kapitałowej. Będzie to sprzyjało rozwojowi miejsc pracy i dochodów ludności, a przez to zamożności mieszkańców i komercjalizacji wielu dziedzin usług, w tym komunalnych.

Warunkiem doprowadzenia Lublina do rangi miasta o znaczeniu europejskim jest także rewaloryzacja i rewitalizacja Starego Miasta oraz innych znaczących zabytków. Jest to zasadniczy element indywidualizacji (tożsamości) miasta na arenie krajowej i międzynarodowej, a także podstawowy atut walorów turystycznych i miejsce na rozwój życia kulturalnego, w tym stowarzyszeń twórczych w Lublinie. Rewaloryzacji i rewitalizacji wymaga także stara zabudowa niektórych dzielnic (Zamojska - 1 Maja, Bronowice, Kośminek, Kunickiego, Nadbystrzycka – Plaźowa, Nadbystrzycka – Wapienna, Kalinowszczyzna przy Trasie W-Z, Trasa W-Z – 3 Maja – Staszica, Lubartowska – Czwartek). Ponadto rewitalizacji wymagają także osiedla zabudowy jednorodzinnej (Ponikwoda, Bazylianówka, Kośminek, Dziesiąta, Słoneczna – Zachodnia, Węglin, Świt, Konstantynów, Sławin – Zbożowa, Willowa – Wyrwasa) i wielorodzinnej (wszystkie osiedla). Realne warunki rozpoczęcia rewaloryzacji i rewitalizacji zaniedbanej zabudowy będą stworzone, jeżeli zostanie wzmocniona baza ekonomiczna miasta. Kolejnym warunkiem możliwości odnowienia zabudowy miasta będzie rozwój komunalnego budownictwa mieszkaniowego umożliwiającego stopniowe przemieszczanie mieszkańców ze starej zdekapitalizowanej zabudowy do nowych budynków.

Odnowa zabudowy zabytkowej i mieszkaniowej jest tylko jednym z elementów poprawy wizerunku miasta. Pozostają jeszcze tereny o funkcjach produkcyjno-składowych i usługowych. Byłe dzielnice przemysłowo-składowe, a obecnie w różnym stopniu zagospodarowane jako strefy biznesu, także wymagają radykalnego uporządkowania urbanistycznego. Do takich terenów można zaliczyć: Zadęcie, Majdan Tatarski, Turystyczną i Wrotków. Przebudowa i uporządkowanie tych obszarów będzie trudne ze względu na racje inwestycyjne prywatnych użytkowników poszczególnych nieruchomości, zwłaszcza istniejącej nieatrakcyjnej zabudowy i układu dróg dojazdowych do posesji.

Najważniejszą dziedziną stanowiącą o krajowym i międzynarodowym znaczeniu Lublina są usługi wyższego rzędu. Ich rozwój powinien być oparty na powiększaniu potencjału w już istniejących dziedzinach oraz na urozmaiceniu struktury obsługi regionu, wschodniej części kraju, a także współpracy międzynarodowej. Najważniejszą i najpilniejszą dziedziną jest obsługa handlu

międzynarodowego i przedsiębiorczości. Lublin potrzebuje także kompleksowej inkubacji przedsiębiorczości, która może także być podstawą rozwoju innowacji.

W dziedzinie nauki pożądanym kierunkiem rozwoju Lublina będzie budowanie zaplecza badawczo-wdrożeniowego nowych technologii dla sfery produkcyjnej, a także dla innych dziedzin gospodarki. Potrzebne będą tereny dla strefy innowacyjnej przedsiębiorczości oraz dla strefy badawczo-projektowej, która może być oparta na istniejącym potencjale szkół wyższych oraz instytutów pozauczelnianych. W szkolnictwie wyższym będzie prawdopodobnie kontynuowane wzbogacenie struktury kierunków studiów oraz starania o lepsze wyposażenie techniczne bazy badawczo-projektowej. Obiecującym kierunkiem rozwoju jest powstanie Uniwersytetu Polsko-Ukraińskiego. Jest to ważny warunek utrwalania współpracy międzynarodowej, zwłaszcza z krajami Europy Wschodniej.

Wzrost rangi Lublina warunkuje także zewnętrzna i wewnętrzna dostępność komunikacyjna. Szlaki komunikacji międzynarodowej są już wyraźnie ukształtowane, jednakże stan techniczny dróg jest niewystarczający dla tej funkcji. Strategiczne znaczenie będzie miała budowa trasy ekspresowej NR 17 przechodzącej przez Lublin, a łączącej porty nadbałtyckie z portami Morza Czarnego. Ponadto rangę miasta i jego sprawne funkcjonowanie warunkuje budowa trasy z Białegostoku do Rzeszowa przez Lublin NR 19 oraz budowa szlaku kijowskiego NR 12. Ważne dla rozwoju miasta są także inne kierunki połączeń komunikacyjnych, zwłaszcza z zachodnią częścią kraju przez Puławy i przez postulowaną przeprawę mostową Kamień-Solec. Lubelski węzeł komunikacyjny wymaga także budowy obwodnic wokół miasta łączących poszczególne odcinki dróg wychodzących z miasta, zwłaszcza szlaki międzynarodowe. Poza rozbudową dróg o znaczeniu krajowym i międzynarodowym potrzebna będzie modernizacja kolei i uporządkowanie zagospodarowania przestrzennego w okolicach dworca PKP.

Rozbudowa szlaków komunikacyjnych w znaczącym stopniu warunkuje kształtowanie aglomeracyjnego rozwoju Lublina. Od dostępności do ośrodka centralnego będzie zależał wybór poszczególnych miast satelitarnych jako miejsca zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej. Kształtowanie wieloośrodkowej aglomeracji lubelskiej jest warunkiem poprawy ekonomiki i ładu przestrzennego w Lublinie (ochrona przed żywiołowym budownictwem mieszkaniowym i usługowym). Jest warunkiem poprawy bazy ekonomicznej i obsługi miast – ośrodków satelitarnych oraz warunkiem poprawy stanu środowiska przyrodniczego przed skutkami nadmiernej koncentracji mieszkańców i prostych form działalności gospodarczej w Lublinie.

Centrum aglomeracji powinno mieć zachowane możliwości rozwoju usług wyższego rzędu, w tym wielkiego handlu, nauki, kultury, specjalistycznej służby zdrowia, obsługi turystyki, sportu i międzynarodowych kontaktów społecznych. Ponadto wieloośrodkowa koncentracja osadnictwa (dekcentracja Lublina) pozwoli na ochronę terenów już zagospodarowanych w mieście przed żywiołowym budownictwem. Istniejące osiedla mieszkaniowe muszą mieć pewne rezerwy terenu na rozwój obsługi lokalnej i poprawę wszelkich standardów życia, w tym rekreacji. Żywiołowy wzrost intensywności zabudowy poszczególnych części miasta mogłby unieruchomić możliwość przekształceń przestrzennych, w tym powiększyć ograniczenia rozwoju funkcji metropolitalnych.

5. MISJA STRATEGII, CELE I ZASADY WSPOMAGANIA ROZWOJU

5.1. Misja strategii

Misja jest określona poprzez cele nadrzędne, jakie mogą być stopniowo osiągnęte poprzez sukcesywne wdrażanie strategii rozwoju. Są to cele ogólnie wyrażające najważniejsze wartości dla jakości życia mieszkańców miasta i dla tych, którzy z jego różnorodnych zasobów korzystają.

Misją strategii rozwoju Lublina jest tworzenie wizerunku miasta przyjaznego dla mieszkańców i przyjezdnych, a także dla innych jego użytkowników (firm, instytucji, organizacji pozarządowych, społecznych itp.).

Strategia może pełnić tak określoną misję poprzez:

*Tworzenie warunków rozwoju duchowego i materialnego mieszkańców;
Tworzenie stabilnych warunków poprawy zamożności mieszkańców miasta oraz korzystnych warunków rozwoju przedsiębiorczości;
Stale równowagę ekologiczną rozwoju gospodarczego miasta i zachowanie korzystnych warunków zdrowotnych środowiska miejskiego;
Poprawa stanu zasobów dziedzictwa kulturowego i ładu przestrzennego jako podstawy rozwoju aktywności gospodarczej, kulturalnej i wizerunku miasta;
Usprawnianie techniczno-organizacyjnych warunków życia w mieście i w jego sąsiedztwie.*

Cele tworzące misję strategii rozwoju miasta Lublina są merytorycznie spójne z misją Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

5.2. Generalny cel strategiczny

Cel generalny określa zasadniczy kierunek działań na rzecz rozwoju miasta. Jemu podporządkowane są wszystkie cele niższych szczebli w obrębie strategii. Generalnym celem strategicznym rozwoju miasta Lublina jest:

wzrost rangi miasta na arenie krajowej i europejskiej

Warunkiem koniecznym wzrostu rangi miasta będzie przede wszystkim rozwój na jego terenie lub w bezpośrednim sąsiedztwie funkcji obsługujących region, kraj lub jego część i współpracę międzynarodową. Są to funkcje zewnętrzne (egzogeniczne) miasta. Z kolei warunkiem dostatecznym wzrostu rangi Lublina jest poprawa standardów życia mieszkańców i przyjezdnych, poprawa funkcjonowania podmiotów gospodarczych oraz instytucji publicznych i organizacji społecznych. Poprawa standardów życia, funkcjonowania i rozwoju działalności społecznej, w tym gospodarczej, jest warunkowana poziomem wyposażenia miasta we wszelkie urządzenia i obiekty infrastrukturalne, a także w bazę ekonomiczną, której trzonem jest wszelka przedsiębiorczość. Standardami miasta jest też jego zagospodarowanie przestrzenne odpowiadające ocenom ładu przestrzennego we wszystkich jego

aspektach. Standardy miasta w zasadzie obejmują jego funkcje wewnętrzne (endogeniczne). Są one jednak ważne nie tylko dla stałych użytkowników miasta, lecz również dla tych, którzy z niego korzystają, mogą być w przyszłości zainteresowani osiedlaniem się lub alokacją kapitału.

Rozwój funkcji zewnętrznych (egzogenicznych) i wewnętrznych (endogenicznych) warunkuje konkurencyjność Lublina jako stolicy województwa. Warunkuje także rozwój całego województwa. Stąd też rozwój funkcji zewnętrznych i wewnętrznych w Lublinie jest warunkiem działań wspomagających jego konkurencyjność. Funkcje te znajdują wyraz w celach warunkujących osiągnięcie celu generalnego, czyli w priorytetach rozwojowych miasta.

5.3. Priorytetowe kierunki działań

Generalny cel strategiczny wytycza cztery priorytetowe kierunki działań wspomagających rozwój Lublina. Są to następujące priorytety:

- 1) *Rozwój funkcji metropolitalnych o znaczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym;*
- 2) *Rozwój przedsiębiorczości jako bazy ekonomicznej miasta;*
- 3) *Poprawa standardów funkcjonowania i rozwoju miasta;*
- 4) *Poprawa ładu przestrzennego w mieście, w tym budowa wizerunku Lublina jako miasta ekologicznego.*

Do funkcji wyższego rzędu w mieście zaliczyć należy wszelką działalność społeczną i gospodarczą, w tym głównie usługi komercyjne i niekomercyjne obsługujące teren znacznie wykraczający poza granice administracyjne miasta. *„Funkcją wyższego rzędu jest działalność społeczna i gospodarcza, wywołująca potrzebę przyjazdu korzystających – spoza miasta do miejsca świadczenia. Im rozleglejszy jest obszar i stopień zainteresowania określonym rodzajem usług istniejących na terenie miasta, tym wyższa jest ich ranga”⁷.* Im bardziej urozmaicona jest struktura funkcji zewnętrznych, tym bardziej miasto zyskuje na znaczeniu w bliższym i dalszym jego otoczeniu. Stąd też, strategia rozwoju miasta powinna dążyć do umacniania rangi poszczególnych dziedzin obsługi otoczenia i do ich dywersyfikacji.

Funkcje wyższego rzędu w mieście są częścią jego bazy ekonomicznej poprzez tworzenie takich korzyści jak: miejsca pracy i dochody mieszkańców, kształtowanie środowiska kadr kwalifikowanych, wpływy podatkowe do budżetu miasta i inne. *Trzonem bazy ekonomicznej miasta jest rozwój przedsiębiorczości.* Zakładanie i rozwijanie przedsiębiorstw w celu osiągnięcia zysku i pomnażania kapitału, tworzą w zasadzie najszerszy strumień korzyści dla miasta, głównie zaś korzyści ekonomicznych. W różnych działach szeroko rozumianej sfery produkcyjnej koncentruje się największa część miejsc pracy, najważniejsze źródło zasilania budżetu miasta i aktywność rynku lokalnego. W firmach zdobywa kwalifikacje praktycznie największa rzesza kadr. Oddziaływanie strategiczne na rozwój bazy ekonomicznej wymaga rozwoju wszelkiego rodzaju infrastruktury ekonomicznej,

⁷ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublina. Kierunki zagospodarowania przestrzennego. Zarząd Miasta Lublina. Lublin 1997 – 1999, str. 25 – 26.

w tym agencji i fundacji wspomagającej przedsiębiorczość od strony finansowej i szkoleniowej, obsługi kapitałowej i informacyjnej, tworzenie infrastruktury wielkiego handlu, a także inkubacji przedsiębiorczości i obsługi wdrożeń innowacji technologicznych. Strategia rozwoju miasta może być w tym zakresie realizowana pod warunkiem ścisłej współpracy samorządu Miasta z samorządem województwa lubelskiego.

Samorząd miejski dysponuje instrumentami pośredniego oddziaływania na rozwój funkcji wyższego rzędu i na rozwój bazy ekonomicznej. Może stosować różnorodne instrumenty promocji, np.: marketingu miasta wobec potencjalnych inwestorów. Bezpośrednie oddziaływanie Samorządu Miasta na rozwój obejmuje *dwa pozostałe priorytety*:

- *rozwój standardów miasta, głównie w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej;*
- *poprawę ładu przestrzennego i wizerunku miasta.*

W zakresie infrastruktury technicznej strategia obejmuje wszystkie jej dziedziny, niezależnie od tego, czy wchodzi one w skład zadań własnych samorządu lokalnego. Rozwój infrastruktury społecznej musi być także wspierany w pełnym zakresie w ramach lokalnych usług niekomercyjnych. Usługi lokalne komercyjne wywołują popyt na rynku lokalnym. W skład standardów miasta wchodzi również wiele funkcji lokalnych zapewniających spójność funkcjonalną organizmu miejskiego. Są to tereny przeznaczone dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego i usługowego, tereny targowisk miejskich, tereny zieleni i rekreacji mieszkańców, tereny innych funkcji lokalnych.

Zapewnienie współczesnych standardów życia mieszkańców i przyjezdnych oraz sprawnego funkcjonowania i rozwoju funkcji wyższego rzędu, jak też bazy ekonomicznej (głównie przedsiębiorczości) ściśle wiąże się z poprawą ładu przestrzennego w mieście i w jego najbliższym otoczeniu. *Ład przestrzenny* obejmuje różne aspekty życia w mieście. Strategia rozwoju miasta uwzględnia pięć zasadniczych aspektów, w tym:

- a) *Ład ekologiczny*, polegający na takim zagospodarowaniu miasta, aby zapewnić mieszkańcom możliwie najlepsze korzystanie z dóbr przyrody oraz aby zminimalizować negatywny wpływ miasta na środowisko przyrodnicze;
- b) *Ład w społecznych warunkach życia*, dostosowujący wszelkie funkcje i ich rozmieszczenie w mieście do potrzeb mieszkańców i przyjezdnych;
- c) *Ład ekonomiczny*, minimalizujący koszty funkcjonowania wszelkich podmiotów gospodarczych w mieście i tworzący dla nich środowisko dogodne dla osiągania zysków. Ład ekonomiczny oznacza także efektywność funkcjonowania gospodarki w sferze publicznej, głównie gospodarki komunalnej;
- d) *Ład funkcjonalny*, polegający na minimalizowaniu wszelkich kolizji i konfliktów w sferze techniczno-organizacyjnej życia miasta;
- e) *Ład estetyczny*, zmierzający do podnoszenia atrakcyjności pejzażu miasta.

Podwyższanie standardów miasta i poprawa ładu przestrzennego może być realizowane poprzez działania bezpośrednie, a także drogą działań pośrednich. Część z nich należy do lokalnej polityki przestrzennej, zawartej w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublina”.

5.4. Ogólne zasady strategicznego wspomaganie rozwoju Lublina

Zasady jako reguły ciągle obowiązujące władze samorządowe miasta i jego partnerów w procesie wdrażania strategii są uzupełniającą częścią celów. W strategii wyodrębnia się zasady ogólne odnoszące się do wszystkich dziedzin działań, jak też zasady szczegółowe odnoszące się do konkretnych dziedzin. W strategii rozwoju miasta Lublina wyodrębnia się dwie zasadnicze grupy zasad ogólnych. **Pierwsza grupa zasad rozwoju Lublina wynika z celów nadrzędnych zapisanych w Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju**⁸. Dotyczy głównie dostosowania polskiej przestrzeni społeczno-gospodarczej do funkcjonowania w warunkach Unii Europejskiej. Spełnienie tych warunków polega na ciągłym wspomaganie rozwoju w kierunkach:

1. **Przestrzeni otwartej na Europę i świat.** Jest to głównie otwarcie komunikacyjne i informacyjne, a także otwarcie na wszelkiego typu zmiany jakościowe unowocześniające gospodarkę i formy życia społeczeństwa;
2. **Przestrzeni innowacyjnej,** wyposażonej w potencjał badawczo-wdrożeniowy sfery produkcyjnej, a także w nowoczesne materialne i organizacyjne formy życia społeczno-gospodarczego;
3. **Przestrzeni efektywnej ekonomicznie,** to znaczy charakteryzującej się wysokim poziomem rozwoju bazy ekonomicznej i efektywną ekonomicznie gospodarką w sferze publicznej;
4. **Przestrzeni czystej ekologicznie,** która tworzy warunki stabilnego, wielopokoleniowo i wielostronnie zrównoważonego rozwoju. W ramach tej zasady należy uwzględnić także czystość miasta w sensie sanitarnym, epidemiologicznym, estetycznym i funkcjonalnym;
5. **Przestrzeni zróżnicowanej (urozmaiconej strukturalnie),** która umożliwia wykorzystanie urozmaiconych zasobów danego obszaru, uaktywnia jego rynek, stabilizuje rozwój gospodarczy i zapewnia realizację zróżnicowanych zainteresowań społeczeństwa;
6. **Przestrzeni politycznie zdecentralizowanej,** zapewniającej samorządowi lokalnemu, między innymi, prowadzenie samodzielnej polityki rozwoju miasta (gminy) i partnerskiej współpracy w tym zakresie z samorządem województwa;
7. **Przestrzeni konkurencyjnej,** to znaczy wzbudzającej zainteresowanie wszelkich podmiotów gospodarczych tym terenem i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną.

Podnoszenie konkurencyjności miasta Lublina będzie trwale oparte na wdrażaniu wszystkich poprzednio wymienionych zasad kształtowania przestrzeni kraju. Lublin jako stolica województwa i jednocześnie dominujący ośrodek w regionie szczególnie musi zabiegać o wysoki poziom konkurencyjności miasta zwłaszcza na szeroko rozumianym rynku inwestycyjnym. Konkurencyjność jednostek terytorialnych, w tym regionów i ich stolic jest współczesnym i powszechnym wyzwaniem, wynikającym z otwartej na świat gospodarki rynkowej.

⁸ Źródło: Monitor Polski Dziennik Urzędowy RP Nr 26 z dnia 16 sierpnia 2001 roku, poz. 432 Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2001 roku o ogłoszeniu Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju.

Druga grupa zasad ogólnych wynika z polityki rozwoju regionalnego państwa i samorządu wojewódzkiego. W warunkach decentralizacji władzy publicznej bierze w niej udział również podstawowy szczebel samorządowy, w tym zwłaszcza samorząd miast i gmin przewidzianych jako miejsca szczególnej aktywności społeczno-gospodarczej. Partnerska współpraca samorządu miejskiego (gminnego) z samorządem województwa narzuca następujące *zasady wspomagania rozwoju miasta*:

1. **Zasada programowania** realizowana poprzez lokalne strategie rozwoju, wynikające z nich programy działań i projekty przedsięwzięć organizacyjnych i inwestycyjnych. Wiele zamierzeń rozwojowych będzie finansowane na podstawie dwuletnich lub wieloletnich kontraktów wojewódzkich, a także z programowanych przy udziale miejskich władz samorządowych projekcji zadań współfinansowanych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Programy krótkookresowe i wieloletnie będą musiały być ciągle przygotowywane na podstawie strategii rozwoju miasta;
2. **Zasada koncentracji środków finansowych** i innych na realizacji zadań najważniejszych. Z samej strategii rozwoju miasta wynika duża ilość zadań. Jest ona zawsze zmienna i niepełna. Stąd też w danym okresie czasu do realizacji kierowane są zadania o największym znaczeniu dla funkcjonowania i rozwoju miasta, niezależnie od źródeł finansowania i ich struktury;
3. **Zasada dodatkowości** uwzględniająca różne źródła finansowania danego zadania. Zadanie podejmowane przez samorząd miasta może być dodatkowo wspierane przez różne instytucje i agendy rządowe, a także przez fundusze strukturalne Unii Europejskiej. „Zasadę tę należy rozumieć w ten sposób, iż łączne środki przeznaczone na politykę regionalną państwa w ramach systemu wprowadzonego ustawą o zasadach wspierania rozwoju regionalnego nie będą mniejsze niż środki przeznaczone dotychczas na realizację różnego typu działań strukturalnych realizowanych w regionach przez poszczególne ministerstwa, agencje i fundusze celowe”⁹;
4. **Zasada subsydiarności** przewidująca programowanie i realizację polityki rozwoju w warunkach rozgraniczenia kompetencji podmiotów władzy publicznej. Władze samorządowe szczebla podstawowego są partnerami we współpracy z samorządem województwa w procesie programowania rozwoju regionalnego, a także w procesie jego współfinansowania;
5. **Zasada partnerstwa** przewidująca ciągle włączanie różnych partnerów społecznych, w tym instytucji i organizacji społecznych różnego typu, w proces programowania rozwoju i w jego wdrażanie. Ważnym jest tu także partnerstwo publiczno-prywatne władz samorządowych z firmami prywatnymi, organizacjami pozarządowymi i obywatelami miasta. Ważne będzie także, w przypadku Lublina, partnerstwo z gminami wiejskimi i miastami tworzącymi obszar kształtującej się aglomeracji lubelskiej.

Programowanie zadań (przedsięwzięć) rozwojowych wymaga określenia dziedzin działań strategicznych, a w ich obrębie celów operacyjnych stanowiących

⁹ Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2001 – 2006, Uchwała nr 105 Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2000 roku w sprawie przyjęcia Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2001 – 2006, MP Nr 43 2000 poz.851.

podstawę określenia zadań wdrożeniowych. Nie cała działalność społeczno-gospodarcza miasta powinna być objęta strategią rozwoju. Strategia pomija przede wszystkim działalność bieżącą, w tym finansowanie utrzymania w ruchu funkcji stanowiących zadania własne gminy (miasta). Stąd też w budowaniu strategii rozwoju ważną jest kolejna *zasada selektywności działań wspomagających rozwój miasta*. W trakcie wdrażania strategii może pojawiać się konieczność zmiany struktury dziedzin wspomagania rozwoju.

5.5. Cele operacyjne w dziedzinach strategicznych

5.5.1. Dziedziny strategicznego wspomagania rozwoju miasta

Podstawą wyboru dziedzin strategicznych (tzw. „obszarów działań”) w procesie wspomagania rozwoju miasta są określone problemy i potencjały oraz wynikające z nich zagrożenia i szanse. Ponadto ramy działań wspierających rozwój określa polityka regionalna państwa zorientowana na integrację Polski z Unią Europejską (polityka interregionalna), a także polityka regionalna samorządu wojewódzkiego (polityka intraregionalna), długofalowo wyrażona w strategii rozwoju województwa lubelskiego. Strategia rozwoju miasta Lublina jako stolicy dużego regionu musi uwzględniać rozwój funkcji metropolitalnych. Ładunek i urozmaicenie tych funkcji będzie określało siłę i rozległość znaczenia miasta, a także całego regionu.

Współczesne duże miasto jest i będzie konkurencyjne, jeżeli będzie miało własną bazę ekonomiczną przynoszącą dochody jego mieszkańcom, budżetowi lokalnemu (samorządowemu) i warunki dogodnego funkcjonowania oraz rozwoju firm i instytucji publicznych. Ekonomia miasta jest bardzo ważnym czynnikiem jego atrakcyjności inwestycyjnej dla kapitału, głównie zewnętrznego.

Atrakcyjność inwestycyjna i atrakcyjność życia mieszkańców zależy także od poziomu rozwoju standardowych funkcji miasta (endogenicznych), komercyjnych i świadczonych publicznie. Funkcje komercyjne nie są w zasadzie przedmiotem bezpośrednich działań strategicznych, zaś funkcje świadczone publicznie są zasadniczym „obszarem” tych działań. Głównie zaś jest to infrastruktura techniczna, zasoby dziedzictwa kulturowego, infrastruktura społeczna i społeczne warunki życia (sfera społeczna), zagospodarowanie i utrzymanie terenów publicznych, gospodarka zasobami i walorami środowiska przyrodniczego, w tym poprawa kondycji ekologicznej środowiska.

Wszystkie wymienione dziedziny strategiczne i działania w ich obrębie nie są wystarczającym warunkiem sprawnego funkcjonowania i rozwoju miasta. Wiele rodzajów działalności społeczno-gospodarczej, głównie rynkowych, pozostaje poza tymi dziedzinami. Jednakże strategia rozwoju miasta wyznacza cele i zadania w tzw. dziedzinach strategicznych, popularnie nazywanych „lokomotywami rozwoju”. Oznacza to, że poziom rozwoju tych dziedzin warunkuje rozwój innych dziedzin w tym rynkowych i pozarynkowych.

Wspomaganie rozwoju miasta poprzez dziedziny – „lokomotywy”, zwłaszcza funkcje wyższego rzędu i gospodarkę rynkową nie zapewnia sprawności funkcjonowania organizmu miejskiego, w tym przede wszystkim nie zapewnia poprawy ładu przestrzennego. Rozwój gospodarczy ciągle naraża przestrzeń miejską

na potęgowanie wszelkiego rodzaju problemów funkcjonalno-przestrzennych i problemów wynikających z dysproporcji międzydziałowych. Stąd też potrzebne są ciągle działania na rzecz poprawy ładu przestrzennego. Można je realizować za pośrednictwem skutecznego planowania przestrzennego. Ład przestrzenny jest czynnikiem niewątpliwie warunkującym sprawny i efektywny rozwój miasta. Z kolei rozwój gospodarczy jest czynnikiem dynamizującym zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym. Stąd też struktura funkcjonalno-przestrzenna miasta i jej racjonalne kształtowanie są także ważną dziedziną strategiczną.

5.5.2. Funkcje wyższego rzędu (metropolitalne)

Funkcją wyższego rzędu w mieście jest działalność społeczna i gospodarcza, wywołująca potrzebę przyjazdu świadczeniobiorców spoza miasta do miejsca świadczenia usług. Im rozleglejszy jest obszar zainteresowania określonym rodzajem usług istniejących w mieście, tym wyższa jest ich ranga. Ogół funkcji wyższego rzędu w mieście stanowi o randze miasta. Stanowi o niej nie tylko zasięg znaczenia poszczególnych usług, lecz również ich urozmaicenie. W celach operacyjnych przewiduje się rozwój następujących funkcji wyższego rzędu:

- 1) *Rozwój zaplecza badań naukowych, innowacji i szkolnictwa wyższego,*
- 2) *Rozwój specjalistycznej służby zdrowia,*
- 3) *Rozwój bazy krajowych i międzynarodowych kontaktów społecznych,*
- 4) *Rozwój kultury i zaplecza materialnego kultury,*
- 5) *Rozwój infrastruktury handlu krajowego i międzynarodowego oraz systemu infrastruktury przedsiębiorczości,*
- 6) *Rozwój systemu obsługi komunikacji krajowej i międzynarodowej,*
- 7) *Rozwój obsługi turystyki krajowej i międzynarodowej oraz infrastruktury sportu wyczynowego,*
- 8) *Rozwój funkcji administracyjnych: regionalnych, krajowych i międzynarodowych,*

Wymienione funkcje wyższego rzędu mają w Lublinie znaczące, aczkolwiek zróżnicowane, potencjały rozwojowe:

5.5.3. Środowisko kulturowe

W zakresie środowiska kulturowego mieszczą się treści historyczne, forma, funkcje i substancja. Kształtowanie tego środowiska obejmuje konserwację, rewaloryzację, rewitalizację oraz kreację. W celach operacyjnych jako najważniejsze kwestie uznano:

- 1) *Poprawę przestrzeni publicznych w obszarze zabytkowego zespołu miejskiego Lublina,*
- 2) *Ochronę i modernizację (rewitalizację) zabytkowych zasobów mieszkaniowych, zwłaszcza w rejonie Starego Miasta,*
- 3) *Rewitalizację obszarów zaniedbanych technicznie i ich aktywizację gospodarczą,*
- 4) *Ochronę i ekspozycję walorów krajobrazu kulturowego miasta;*
- 5) *Realizację programów edukacyjnych w zakresie historii Lublina.*

U podstaw osiągnięcia tych celów leży odbudowa szacunku dla dziedzictwa kulturowego, rozwój badań naukowych nad historią miasta, tworzenie nowych rozwiązań ochrony i kształtowania środowiska kulturowego oraz opracowanie

i propagowanie metod wykorzystania tradycji jako podstawy równoważenia rozwoju kulturowego i gospodarczego.

5.5.4. Sfera społeczna

Cele tej sfery są zorientowane na bezpośrednie zaspokojenie potrzeb mieszkańców miasta i częściowo ludności sąsiadujących z Lublinem gmin. Są to głównie potrzeby w zakresie źródeł dochodów ludności, możliwości rozwoju gospodarstw domowych, w tym możliwości budownictwa mieszkaniowego, a także wszelkich usług przeważnie świadczonych publicznie lub powszechnie dostępnych. Cele operacyjne tej sfery to:

- 1) *Aktywizacja rynku pracy oraz wspieranie rozwoju zasobów ludzkich,*
- 2) *Realizacja polityki prorodzinnej,*
- 3) *Tworzenie warunków dla godnego funkcjonowania w społeczeństwie osób niepełnosprawnych i starszych;*
- 4) *Stworzenie systemu przeciwdziałania marginalizacji społecznej mieszkańców miasta;*
- 5) *Usprawnianie systemu rehabilitacji i aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych,*
- 6) *Utworzenie zintegrowanego i dynamicznego systemu pomocy społecznej dynamicznie wspierającej rodzinę.,*
- 7) *Rozwój zaplecza ochrony zdrowia i opieki społecznej,*
- 8) *Rozwój infrastruktury sportu masowego,*
- 9) *Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego dla wypoczynku w strefach osiedleńczych,*
- 10) *Rozwój lokalnych form kultury,*
- 11) *Usprawnianie gospodarki terenami i zasobami mieszkaniowymi,*
- 12) *Wdrażanie programów edukacyjno-wychowawczych, formujących identyfikację młodzieży z małą i dużą ojczyzną.*

Najważniejsze dziedziny z punktu widzenia warunków bytowych ludności i stwarzające obecnie największe problemy społeczne dotyczą rynku pracy. Systematycznie zmniejsza się podaż miejsc pracy w Lublinie. To ogranicza możliwość korzystania mieszkańców z usług komercyjnych, a pośrednio także z usług publicznych. Baza materialna usług świadczonych publicznie ulega dekapitalizacji. Pogarszają się warunki finansowania tych usług, zarówno z budżetu lokalnego, jak też z budżetu państwa. Stąd też najważniejsze w całej strategii wspomaganie rozwoju miasta są cele związane z aktywizacją rynku pracy. Problemy aktywizacji rynku pracy są najważniejszą kwestią głównego funduszu PHARE oraz dwóch największych funduszy strukturalnych, to jest Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego.

5.5.5. Infrastruktura techniczna

Jest to dziedzina określająca techniczne warunki funkcjonowania i rozwoju miasta, w tym funkcji produkcyjnych i usługowych, obsługi ludności, a także zasobów mieszkaniowych. W ogólnej ocenie standardy obsługi technicznej miasta są

w zasadzie zaspokojone. Jednakże we wszystkich działach wymagane są pewne uzupełnienia sieci lub modernizacja urządzeń. Dotyczy to sieci wodociągowo-kanalizacyjnej i oczyszczania miasta, zaopatrzenia energetycznego, a także łączności. Największe problemy koncentrują się w komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej miasta, a także w gospodarce odpadami stałymi. Potrzeby dalszego rozwoju określają następujące cele operacyjne:

W komunikacji:

- 1) Usprawnianie sieci miejskich dróg i ulic,
- 2) Powiązanie systemu ulic miejskich z zewnętrznym układem komunikacji drogowej,
- 3) Budowa nowoczesnego systemu sterowania ruchem ulicznym (w tym ruchem pojazdów transportu publicznego),
- 4) Modernizacja i rozwój systemu transportu zbiorowego,
- 5) Modernizacja i rozbudowa trakcji trolejbusowej,
- 6) Wymiana taboru trolejbusowego
- 7) Wymiana taboru autobusowego,
- 8) Dostosowanie sieci parkingów do potrzeb rozwoju motoryzacji i zmian w zagospodarowaniu miasta,
- 9) Rozwój sieci ścieżek rowerowych i ciągów pieszych.

W zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków

- 1) Poprawa standardów obsługi technicznej miasta w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków, w tym ścieków deszczowych wraz z pełnym wyposażeniem tego systemu w urządzenia podczyszczające,
- 2) Rozbudowa głównych kolektorów sanitarnych oraz sieci rozdzielczych umożliwiających zainwestowania miejskiego w dzielnicach: Rudnik, Felin, Głusk Wrotków, Poligonowa, Sławin, Zadębie.

W zakresie zagospodarowania odpadów:

- 1) Usuwanie z terenu miasta składowisk niebezpiecznych odpadów przemysłowych,
- 2) Rozwój działalności gospodarczej wtórnie wykorzystującej odpady przemysłowe i komunalne.

W energetyce:

- 1) Rozbudowa i modernizacja systemu ciepłowniczego,
- 2) Rozbudowa sieci gazowej dla celów socjalno-bytowych, grzewczych poza zasięgiem centralnego systemu ciepłowniczego,
- 3) Modernizacja systemu ciepłowniczego zmierzająca do podniesienia efektywności ekonomicznej i niezawodności dostawy ciepła dla celów grzewczych i technologicznych,
- 4) Podnoszenie standardów zaopatrzenia odbiorców w energię elektryczną,
- 5) Ograniczanie uciążliwości napowietrznych linii energetycznych.

W telekomunikacji:

- 1) Poprawa standardów łączności międzymiastowej i miejscowej,

- 2) *Pełne zaspokojenie potrzeb w łączy telefoniczne,*
- 3) *Zaspokojenie potrzeb mieszkańców, przedsiębiorców i administracji publicznej w zakresie łączności informatycznej.*

Poziom rozwoju infrastruktury technicznej warunkuje nie tylko standardy funkcjonowania i możliwości rozwojowe innych funkcji. Warunkuje także otwarcie zewnętrzne miasta, elastyczność na zmiany innowacyjne i możliwości ich adaptacji w Lublinie. Poprawia ekonomikę miasta i pozwala na bardziej oszczędne angażowanie terenów dla systemów przesyłowych. Warunki infrastrukturalne są jednymi z najważniejszych cech atrakcyjności inwestycyjnej i możliwości generowania rozwoju na pozostałym terenie województwa.

5.5.6. Środowisko przyrodnicze

Jakość środowiska przyrodniczego miasta warunkuje jego kondycję ekologiczną, a także jakość życia mieszkańców i wizerunek miasta. Lublin ma wyjątkowo urozmaiconą rzeźbę terenu (na tle stolic województw), zwłaszcza dolin rzecznych i suchych dolin, wymagających ochrony przed inwazją zabudowy. Rzeźba terenu wpisana jest nie tylko jako walor przyrodniczy, lecz również jako dobro dziedzictwa kulturowego. Ponadto jest jeszcze wiele problemów ochronnych odnoszących się zwłaszcza do ochrony powietrza i zasobów wód podziemnych. Tych kwestii dotyczą następujące cele operacyjne:

- 1) *Kształtowanie struktury ekologicznej miasta i stabilizacja procesów ekologicznych,*
- 2) *Ochrona tożsamości przyrodniczej miasta,*
- 3) *Ochrona walorów przyrodniczych (wód podziemnych, powietrza, dolin rzecznych i innych),*
- 4) *Rewaloryzacja i wzbogacanie zasobów środowiska przyrodniczego.*

Kierunki rozwoju dwu innych dziedzin strategicznych będą miały największy wpływ na kształtowanie struktury ekologicznej i funkcji użytkowych środowiska przyrodniczego. Pierwszą dziedziną będzie infrastruktura techniczna zabezpieczająca środowisko przed emisją wszelkich zanieczyszczeń, drugą będzie planowe kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta. Jest to typowy przykład wpływu sposobu rozwoju jednych dziedzin na inne.

5.5.7. Baza ekonomiczna miasta

Rynkowa działalność gospodarcza opierająca się na wszelkiego rodzaju przedsiębiorstwach prywatnych nie podlega bezpośredniemu planowaniu strategicznemu. Ten sektor kształtują obiektywne prawa rynku oraz zasobność kapitałowa faktycznych i potencjalnych inwestorów prywatnych. Rolą strategii wspomaganie rozwoju miasta jest tworzenie wielostronnie korzystnych warunków lokalnych rozwoju przedsiębiorczości jako trzonu bazy ekonomicznej. Rozwój przedsiębiorczości w najwyższym stopniu warunkuje powstawanie miejsc pracy, dochody ludności i wpływy do budżetu lokalnego, a także do budżetu państwa. Warunkuje także aktywność na lokalnym rynku kooperacyjnym i inwestycyjnym.

W sferze wspomaganie rozwoju gospodarczego wyznaczono następujące cele operacyjne:

- 1) *Wspomaganie rozwoju przedsiębiorczości,*
- 2) *Rozwój infrastruktury wielkiego handlu,*
- 3) *Rozwój infrastruktury obsługującej ruch turystyczny,*
- 4) *Kształtowanie lokalnego systemu marketingowego,*
- 5) *Poprawa ekonomiki miasta.*

Od poziomu rozwoju bazy ekonomicznej miasta będzie w przyszłości zależało generowanie aktywności gospodarczej w całym regionie. Poziom ten będzie miał także wpływ na zdolność samorządu lokalnego do przekształcania struktury funkcjonalno - przestrzennej miasta.

5.5.8. Struktura funkcjonalno-przestrzenna

Cele w tej dziedzinie wynikają z powinności w zakresie poprawy ładu przestrzennego w mieście i w powiązaniach miasta z otoczeniem. Wynikają także z potrzeby udostępnienia terenów przygotowanych dla rozwoju ważniejszych funkcji, w tym funkcji wyższego rzędu, turystyczno-rekreacyjnych, terenów zieleni, przedsiębiorczości, mieszkaniowo-usługowych i komunikacyjnych. Przyszły rozwój struktury funkcjonalno - przestrzennej na obszarze Lublina określają, w szczególności następujące cele:

- 1) *Rewitalizacja zaniedbanych obszarów i zespołów mieszkaniowych przewidzianych do adaptacji,*
- 2) *Rozwój i kształtowanie zróżnicowanych form środowiska mieszkaniowego,*
- 3) *Kształtowanie i zarządzanie terenów usługowych,*
- 4) *Kształtowanie i zarządzanie terenów produkcyjno-składowych,*
- 5) *Kształtowanie i podnoszenie rangi funkcji śródmiejskiej,*
- 6) *Kształtowanie terenów zieleni i rekreacji.*

Najważniejszym celem jest ład przestrzenny w pięciu podstawowych jego aspektach: ekologicznym, społecznych warunków życia, ekonomicznym, funkcjonalnym i estetycznym.

6. ZADANIA OPERACYJNE WSPOMAGAJĄCE ROZWÓJ MIASTA

6.1. Wprowadzenie do zasad planowania operacyjnego

Warunkiem koniecznym długofalowego wdrażania strategii rozwoju miasta jest sukcesywne przygotowywanie listy działań nazywanych zadaniami operacyjnymi. Każde działanie powinno mieć przygotowany projekt charakteryzujący nie tylko jego parametry i lokalizację, lecz również opis znaczenia dla rozwoju miasta zgodny z przyjętą strategią. Każde zadanie musi mieć odpowiednie miejsce w strategii, to znaczy musi być powiązane z celami operacyjnymi. Może też odnosić się do celów wyższego rzędu.

Strategia rozwoju miasta obejmuje wszystkie dziedziny działalności społecznej i gospodarczej. Jednak nie są to tylko dziedziny właściwe ustawowo dla zadań własnych samorządu lokalnego i powiatowego. Strategia wspomaganie rozwoju miasta obejmuje wiele zadań, których realizacja należy do innych szczebli władzy publicznej (samorządowej i rządowej). Mogą to być także działania właściwe dla instytucji pozarządowych lub nawet dla sektora prywatnego. Niekiedy mogą to być *zadania realizowane w formie partnerstwa publiczno-prywatnego, zgodnie z odpowiadającą temu zasadą określoną w Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego (NSRR).*

Rola samorządu lokalnego i jednocześnie powiatowego (w przypadku Lublina) polega nie tylko na wdrażaniu zadań własnych, lecz również właśnie na inicjowaniu zadań niezbędnych dla rozwoju miasta i tworzeniu w tym celu wielopodmiotowych układów partnerskich z innymi szczeblami władzy publicznej, głównie z samorządem województwa, a także z instytucjami pozarządowymi i podmiotami prywatnymi. Władze samorządu lokalnego są pełnoprawnym partnerem w wielopodmiotowym układzie administracji publicznej wspomagającej rozwój społeczno-gospodarczy. Przewiduje to *zasada subsydiarności* polegająca na decentralizacji funkcji zarządzania, programowania i realizacji polityki rozwoju w układach terytorialnych. Wprawdzie w tym zakresie najważniejszym partnerem jest samorząd regionalny, jednakże skuteczność jego działania zależy od aktywności partnerów lokalnych.

Wiele zadań własnych samorządu lokalnego także nie może być zrealizowanych tzw. „własnymi siłami” budżetu miasta ze względu na szczupłość środków finansowych. Stąd też zadania ważne i zasadne nie tylko dla gospodarki miasta lecz także dla województwa lub jego części będą mogły być współfinansowane w ramach programów polityki regionalnej województwa i państwa. Jest to nazwane w NSRR *zasadą dodatkowości*, która wprawdzie odnosi się bezpośrednio do rządowej polityki regionalnej, lecz można jej znaczenie rozszerzyć również na szczebel regionalny i lokalny. Zgodnie z ideą zawartą w treści tej zasady samorząd lokalny powinien mieć zabezpieczone środki własne jako komponenty finansowania zadań na terenie miasta przy udziale środków państwa i funduszy pomocowych Unii Europejskiej.

Zwykle ograniczone środki finansowe na realizację zadań o znaczeniu strategicznym dla rozwoju miasta wywołują potrzebę selekcji planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych i organizacyjnych. Stąd też w planowaniu

operacyjnym, krótkookresowym określającym dobór zadań do realizacji na najbliższe lata obowiązuje *strategiczna zasada koncentracji środków na zadaniach najpilniejszych* lub najważniejszych, stanowiących tzw. „wąskie gardła” lub najskuteczniejsze czynniki poprawy funkcjonowania i rozwoju miasta.

Wybieranie do realizacji najważniejszych zadań wymaga wcześniejszego ich przygotowania w szerokim zakresie. Władze miasta muszą być coraz lepiej przygotowane, nie tylko pod względem programu ogólnego składającego się z rozległego zbioru tytułów zadań, lecz również pod względem ich przygotowania projektowego i uzasadnienia ich znaczenia dla rozwoju miasta i dla polityki rozwoju regionalnego. Jest to zgodne z kolejną zasadą NSRR zwaną *zasadą programowania*, polegającą na jak najbogatszym przygotowaniu samorządu miejskiego do wdrażania strategii i korzystania z wszelkich funduszy pomocowych, stanowiących komponenty określonych zadań.

6.2. Podstawy wyboru zadań

Wybór zadań strategicznych wspomagających rozwój Lublina wynika z treści przyjętych celów operacyjnych uporządkowanych w siedmiu dziedzinach. Zadania te muszą więc być całkowicie spójne z przyjętymi celami. Muszą też być częściowo spójne z celami i zadaniami określonymi w strategii rozwoju województwa lubelskiego oraz z celami przyjętymi w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublina”. Pośrednio, zadania w strategii Lublina powinny być spójne z celami zapisanymi w dokumentach rządowych określających kierunki polityki regionalnej państwa, zwłaszcza z celami Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego.

Spójność zadań zwiększy szanse na możliwość współfinansowania ich realizacji z różnych źródeł, w tym głównie z funduszy pomocowych Unii Europejskiej przeznaczonych na rozwój regionalny. Status Lublina jako stolicy województwa pozwala na uzasadnienie znaczenia co najmniej regionalnego większości zadań przewidzianych w strategii rozwoju miasta.

6.3. Zadania w wybranych dziedzinach strategicznych

6.3.1. Funkcje wyższego rzędu

Zadania o znaczeniu strategicznym tej grupy należą do różnych dziedzin, w tym do nauki, kultury, kultury fizycznej, ochrony zdrowia, administracji, komunikacji, krajowej i międzynarodowej współpracy gospodarczej. Wśród nich można wymienić zadania takie jak:

W dziedzinie nauki:

1. Rozbudowa lubelskiego ośrodka szkolnictwa wyższego, w tym tworzenie nowych kierunków studiów na uczelniach istniejących, zwłaszcza w dziedzinie nauk stosowanych i tworzenie nowych uczelni artystycznych;
2. Budowa zaplecza materialnego Uniwersytetu Polsko-Ukraińskiego powołanego do kształcenia studentów z krajów Europy Środkowowschodniej;

3. Budowa międzyuczelnianego centrum aparaturowo-laboratoryjnego, służącego całemu miejscowemu środowisku naukowemu i pozwalającego na efektywne wykorzystanie środków finansowych i innych w badaniach i tworzeniu innowacji;
4. Zidentyfikowanie i przygotowanie do wdrożenia instrumentów intensyfikujących wykorzystanie kapitału intelektualnego i zasobów wiedzy w ramach programu „Lublin Miasto Wiedzy”;
5. Budowa regionalnego Parku Naukowo - Technologicznego, stanowiącego podstawę tworzenia centrum regionalnego technopolu (wraz z międzyuczelnianym centrum aparaturowo-laboratoryjnym);
6. Realizacja inwestycji „Teoretycznych Zakładów Naukowych II AM w Lublinie”;
7. Budowa Polsko-Ukraińskiego Ośrodka Transplantacji.

W dziedzinie specjalistycznej ochrony zdrowia:

1. Tworzenie zespołu funkcjonalno-przestrzennego dla klinik i zakładów specjalistycznej służby zdrowia;
2. Promowanie nowych specjalności, między innymi związanych z likwidowaniem zdrowotnych skutków katastrof ekologicznych, nasilania się chorób cywilizacyjnych oraz chorób towarzyszących starzeniu się ludności;
3. Dopuszczenie specjalistycznej służby zdrowia w infrastrukturę towarzyszącą, w tym w banki danych dotyczących narządów potrzebnych do transplantacji, banki przechowywania tkanek i narządów, nowoczesne sale zabiegowe i w nowoczesny sprzęt medyczny.

W dziedzinie krajowych i międzynarodowych kontaktów społecznych:

1. Budowa wielofunkcyjnego centrum kongresowego, służącego konferencjom naukowym, polityczno-społecznym, biznesowym, kulturalnym, innym;
2. Tworzenie konsulatów państw, których obywatele najczęściej odwiedzają miasto i region Lubelszczyzny;
3. Rozbudowa systemu kontaktów europejskich w ramach założonego w Lublinie i pierwszego w Polsce Domu Europy (funkcje: Polak na europejskim rynku pracy, polski urzędnik w Unii Europejskiej, nauka języków obcych).

W dziedzinie kultury:

1. Rewaloryzacja i rewitalizacja Starego Miasta;
2. Utworzenie Instytutu Studiów Regionalistycznych;
3. Utworzenie Lubelskiego Centrum Spotkania Kultur;
4. Utworzenie Międzynarodowego Centrum Kultury i Edukacji Teatralnej;
5. Organizowanie imprez kulturalnych o randze ogólnopolskiej i międzynarodowej;
6. Budowa Centrum Edukacji Muzycznej.

W dziedzinie gospodarki rynkowej:

1. Utworzenie lubelskiego Urzędu Celnego;
2. Budowa lubelskiego centrum wystawienniczego.

W dziedzinie komunikacji:

1. Budowa lotniska dla aglomeracji lubelskiej z połączeniami krajowymi i zagranicznymi;
2. Organizacja intermodalnego węzła komunikacyjnego, pozwalającego na korzystanie z różnych funkcjonalnie połączonych między sobą form komunikacji.

W dziedzinie turystyki i sportu wyczynowego:

1. Tworzenie turystycznego systemu komunikacyjnego umożliwiającego połączenia zewnętrzne Lublina z terenami turystycznymi w regionie;
2. Promocja rozwoju turystycznej bazy noclegowej i urozmaiconych form rozrywki oraz obsługi turystów;
3. Organizacja makroregionalnego centrum turystyczno-dydaktycznego;
4. Promocja atrakcyjnego zagospodarowania Zalewu Zemborzyckiego;
5. Odbudowa i budowa obiektów sportu wyczynowego, w tym stadionów i obiektów krytych.

W dziedzinie administracji:

1. Budowa centrum administracji samorządowej województwa lubelskiego, w tym siedziby Urzędu Marszałkowskiego i instytucji towarzyszących, głównie administracji specjalnej;
2. Powołanie Centrum Współpracy Transgranicznej w ramach Euroregionu Bug.

Proponowane zadania strategiczne w zakresie funkcji wyższego rzędu na terenie Lublina wynikają częściowo ze strategii rozwoju województwa lubelskiego, ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania miasta Lublina, a także ze strategii rozwoju Euroregionu Bug. Są to zadania częściowo polegające na tworzeniu nowych instytucji lub innych jednostek organizacyjnych, głównie zaś na budowaniu ich materialnej infrastruktury.

6.3.2. Dziedzictwo kulturowe

Bogate dziedzictwo kulturowe Lublina i traktowanie go jako atutu w podnoszeniu miasta do rangi europolu stwarza konieczność działań rewaloryzacyjnych i rewitalizacyjnych w tej dziedzinie. W szczególności można tu wymienić następujące zadania:

1. Ochrona zespołu Starego Miasta i Wzgórza Zamkowego z terenem dawnego Wielkiego Stawu Królewskiego, Czwartku, tzw. Grodziska z Białkowską Górą i Starą Kalinowszczyzną oraz Śródmieścia jako obszaru najważniejszych wartości kulturowych;
2. Ochrona i konserwacja Ogrodu Miejskiego zwanego Saskim oraz historycznych założeń ogrodowych, placów miejskich i cmentarzy;
3. Ochrona widokowa sylwety miasta i jego elementów;
4. Ochrona krajobrazu otwartego;
5. Ochrona wartości kulturowych i krajobrazowych obszarów dawnych wsi, folwarków z założeniami dworsko-parkowymi, założeń małomiasteczkowych i osad w obrębie obecnych granic administracyjnych miasta;

6. Kontynuacja ochrony wartościowych modeli ładu urbanistycznego, tworząca możliwości harmonijnego kształtowania krajobrazu miasta;
7. Rekompozycja struktur urbanistycznych dysharmonijnych w stosunku do tradycyjnego krajobrazu kulturowego.

Zbiór zadań w tej dziedzinie ma różnorodny charakter. Poza typowymi działaniami ochronnymi, wymagającymi zachowania dyscypliny budowlanej i lokalizacyjnej w otoczeniu cennych zabytków, wymagane będą także inwestycje konserwatorskie i infrastrukturalne, szczególnie w obszarze Starego Miasta. Ze względu na wysoką rangę historyczną Stare Miasto jest jednym z najważniejszych warunków utrzymania wysokiej rangi Lublina wśród stolic polskich województw.

6.3.3. Sfera społeczna

Jest to sfera obejmująca trzy różne pod względem charakteru obsługi mieszkańców dziedziny działań operacyjnych, w tym aktywizację rynku pracy, poprawę warunków życia osób niepełnosprawnych i rozwój infrastruktury społecznej. Poziom rozwoju infrastruktury społecznej warunkuje bezpośrednio standardy życia mieszkańców, a przez to atrakcyjność wyboru Lublina jako miejsca zamieszkania. W tych dziedzinach strategia rozwoju miasta przewiduje działania takie jak:

W dziedzinie aktywizacji rynku pracy:

1. Utworzenie lokalnego systemu monitorowania podaży miejsc pracy pod względem zmian w ich liczbie i strukturze, w różnych układach sektorowych, działowych oraz w strukturze zawodowej zatrudnienia;
2. Utworzenie lokalnego systemu monitorowania bezrobocia pod względem liczby bezrobotnych, ich struktury zawodowej, poziomu i kierunków wykształcenia, a także zainteresowania przyszłą stałą pracą;
3. Realizacja uchwały Uchwała nr 586/XXV/2004 Rady Miasta Lublin z dnia 30 grudnia 2004 r. w sprawie uchwalenia "Programu promocji zatrudnienia i aktywizacji lokalnego rynku pracy miasta Lublina na lata 2005-2006";
4. Upowszechnienie staży absolwenckich dla absolwentów szkół wyższych w wyuczonych zawodach. Staże umożliwią instytucjom i firmom praktyczne przygotowanie młodzieży do zawodu;
5. Stworzenie systemu przekwalifikowania zawodowego bezrobotnych mieszkańców miasta na rzecz firm i instytucji zainteresowanych określonymi zawodami;
6. Stworzenie systemu szkoleń dla osób zainteresowanych tworzeniem i prowadzeniem mikroprzedsiębiorczości;
7. Utworzenie instytucji i funduszy robót publicznych angażujących bezrobotnych o niższym poziomie kwalifikacji zawodowych;

W dziedzinie realizacji polityki prorodzinnej:

1. Tworzenie sprzyjających warunków rozwoju demograficznego;
2. Poprawa kondycji finansowej rodziny i rozwiązywanie problemów bezrobocia w rodzinie;
3. Poprawa zdrowotności rodzin;

4. Poprawa warunków mieszkaniowych rodzin, szczególnie młodych małżeństw;
5. Opieka nad dzieckiem;
6. Edukacja i wychowanie młodego pokolenia;
7. Pomoc rodzinom z osobami niepełnosprawnymi;
8. Pomoc rodzinom zagrożonym dysfunkcjami;
9. Upowszechnianie wartości związanych z rodziną w kulturze i w mediach.

W dziedzinie poprawy warunków życia osób niepełnosprawnych i starszych:

1. Podniesienie efektywności działań w systemie rehabilitacji społecznej, wspieranie działań w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych;
2. Tworzenie zintegrowanego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych i starszych, w tym tworzenie miejsc pracy;
3. Stworzenie systemu opieki geriatrycznej;
4. Tworzenie sieci informacyjno-doradczej dla osób niepełnosprawnych, ich rodzin instytucji pracujących wśród osób niepełnosprawnych i ich rzecz;
5. Upowszechnianie systemu likwidacji barier architektonicznych i funkcjonalnych w obiektach i urządzeniach, z których korzystają osoby niepełnosprawne;
6. Rozwój mieszkalnictwa chronionego dla osób niepełnosprawnych, szczególnie z zaburzeniami psychicznymi;
7. Planowanie adekwatnych do możliwości budżetu oraz potrzeb, środków na realizację strategii na rzecz osób niepełnosprawnych.

W dziedzinie oświaty:

1. Dostosowanie sieci przedszkoli oraz szkół wszystkich typów do potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży poprzez budowę w nowych osiedlach przedszkoli i szkół podstawowych oraz optymalne wykorzystywanie już istniejących obiektów oświatowych do prowadzenia procesu kształcenia i wychowania na różnym poziomie;
2. Zapewnienie uczniom bezpiecznych warunków do zdobywania wiedzy i umiejętności oraz harmonijnego rozwoju intelektualnego, moralnego, społecznego i fizycznego.
3. Zapewnienie społecznym podmiotom działającym w oświacie (samorząd uczniowski, rada rodziców, rada szkoły) faktycznego udziału w kształtowaniu charakteru szkół i placówek;
4. Tworzenie systemu zapewniającego bezpieczeństwo dzieci i młodzieży oraz możliwość ich pełnego rozwoju, a także wspierającego rodziny w rozwiązywaniu problemów wychowawczych;
5. Rozwijanie systemu kształcenia i doskonalenia zawodowego dostosowanego do potrzeb gospodarki i oczekiwań społecznych.

W dziedzinie ochrony zdrowia:

1. Upowszechnianie systemu profilaktyki chorób serca, chorób nowotworowych, zaburzeń psychicznych, chorób przenoszonych drogą płciową i chorób zawodowych;
2. Poprawa sprawności i skuteczności pomocy doraźnej w nagłych zagrożeniach zdrowia i życia;

3. Upowszechnianie systemu opieki nad przewlekle chorymi;
4. Usprawnianie systemu ograniczania negatywnych skutków zdrowotnych i społecznych, związanych z używaniem środków psychoaktywnych;
5. Rozbudowa sieci ośrodków wsparcia z rehabilitacją dla dzieci,
6. Tworzenie zakładów opiekuńczo-leczniczych i opiekuńczo-rehabilitacyjnych.

W dziedzinie pomocy społecznej:

1. Powołanie Centrum Integracji Społecznej i klubów integracji społecznej w zakresie aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
2. Prowadzenie niezbędnej infrastruktury socjalnej;
3. Organizowanie mieszkań chronionych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, bezdomnych, ofiar przemocy domowej, opuszczających zakłady karne;
4. Usprawnienie systemu wsparcia dzieci i rodzin;
5. Stworzenie zintegrowanego systemu powiadamiania i reagowania w sytuacjach kryzysowych;
6. Rozszerzanie działań w celu stworzenia wewnętrznego i zewnętrznego systemu wsparcia dla członków rodzin z problemem alkoholowym i przemocy w rodzinie;
7. Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i współuzależnionych od środków psychoaktywnych;
8. Tworzenie warunków dla prawidłowego rozwoju psychofizycznego dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo;
9. Aktywizacja społeczna i zawodowa młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym;
10. Organizacja wielowymiarowych działań na rzecz uchodźców i osób posiadających status pobytu tolerowanego.

W dziedzinie sportu:

1. Upowszechnianie systemu szkoleń młodzieży uzdolnionej sportowo;
2. Rozszerzanie sieci obiektów sportowych w szkołach i osiedlach mieszkaniowych (boiska, sale sportowe, baseny, korty, inne);
3. Przystosowanie obiektów sportowych dla niepełnosprawnych;

W dziedzinie rekreacji:

1. Urządzenie centrów rekreacyjnych, w tym: Parku Poligon w powiązaniu z Ogrodem Botanicznym, Doliny rzeki Bystrzycy od parku Kalinowszczyzna aż do Zemborzyc, Starego Gaju z Zalewem Zemborzyckim oraz okolice Czerniejówki na odcinku pomiędzy osiedlami Abramowice i Głusk;
2. Urządzanie ścieżek rowerowych i ciągów pieszych;
3. Urządzanie parków o różnych funkcjach rekreacyjnych;

W dziedzinie lokalnej działalności kulturalnej:

1. Remont obiektu Centrum Kultury. Modernizacja otoczenia budynku;
2. Rozszerzenie sieci nowych placówek bibliotecznych, przeprowadzenie remontów istniejących placówek, ich komputeryzacja i ciągłe zapewnianie środków na zakup księgozbioru;
3. Remonty i poprawa stanu technicznego obiektów kultury;

4. Budowa lub adaptacja obiektu dla potrzeb Teatru im. H. Ch. Andersena;
5. Wspieranie artystycznego rozwoju dzieci i młodzieży (wychowanie przez sztukę), poprzez dofinansowywanie i organizowanie w placówkach kultury warsztatów (plastycznych, muzycznych, teatralnych, literackich itp.) z twórcami oraz innych form zajęć kulturalnych;
6. Tworzenie lokalnego systemu promocji młodych talentów, w tym współpraca ze szkołami w realizacji programu edukacji kulturalnej, promowanie uzdolnionych uczniów szkół artystycznych, utrzymanie utworzonego funduszu stypendialnego;
7. Uruchomienie stałej współpracy miejskiej administracji samorządowej ze stowarzyszeniami kulturalnymi i związkami twórczymi oraz ze związkami zawodowymi w celu ustalania głównych zadań operacyjnych w tej dziedzinie i sposobów ich realizacji;
8. Realizacja różnorodnych form mecenatu samorządu w stosunku do twórców i związków twórczych. Finansowe wspieranie twórczości literackiej, teatralnej, muzycznej i plastycznej;
9. Zaktywizowanie życia kulturalnego na Starym Mieście poprzez dofinansowywanie instytucji kultury i organizacji podejmujących na tym terenie działalność artystyczną. Lokalizowanie na Starym Mieście siedzib środowiska artystycznego;
10. Kontynuacja stałego wspierania finansowego osiedlowych klubów i domów kultury prowadzonych przez spółdzielnie mieszkaniowe oraz organizacje pozarządowe w poszczególnych osiedlach, uzupełnianie sieci w osiedlach niemających takich obiektów.

W dziedzinie gospodarki mieszkaniowej:

1. Porządkowanie gruntów komunalnych i techniczne ich uzbrojenie na cele jedno- i wielorodzinnego budownictwa mieszkaniowego;
2. Zaktywizowanie budownictwa komunalnego i redukcja problemu bezdomności;
3. Prywatyzowanie istniejących komunalnych zasobów mieszkaniowych;
4. Rewitalizacja istniejącej zabudowy mieszkaniowej.

W dziedzinie poprawy funkcjonowania samorządu miejskiego:

1. Upowszechnianie wśród mieszkańców, w szczególności wśród młodzieży, wiedzy o samorządzie miejskim i umiejętności uczestnictwa w jego strukturach,
2. Zwiększenie zakresu partycypacji mieszkańców w procesie podejmowania decyzji na szczeblu miasta,
3. Poprawa komunikacji między mieszkańcami a organami miasta i administracją miejską.
4. Ułatwienie dostępu mieszkańców do usług publicznych świadczonych przez administrację miejską, w tym także poprzez umożliwienie zdalnej, elektronicznej obsługi interesantów.

6.3.4. Infrastruktura techniczna

Jest to jedna z najważniejszych dziedzin sprawnego funkcjonowania i rozwoju miasta. Osiągnięcie pożądaných standardów w tej grupie dziedzin gospodarki

praktycznie warunkuje rozwój wszelkich innych dziedzin, w tym tych, które będą miały znaczenie strategiczne. W szczególności w Lublinie potrzebne są wielkie inwestycje usprawniające lokalny i zewnętrzny ruch komunikacyjny. Potrzebna jest przebudowa układu ulic i skrzyżowań, a także budowa parkingów. Inwestycje w innych dziedzinach lokalnej infrastruktury technicznej będą miały znaczenie uzupełniające. Tempo ich realizacji powinno odpowiadać potrzebom ekspansji przestrzennej zabudowy mieszkaniowej, usługowej i przemysłowo-składowej w mieście.

W dziedzinie komunikacji:

1. Modernizacja istniejącego odcinka trasy W-Z oraz budowa pozostałego odcinka w ciągu drogi NR 17 relacji Warszawa - Lublin – Zamość;
2. Modernizacja istniejących ulic na kierunkach wylotowych z miasta do Kraśnika, Nałęczowa, Lubartowa, Biłgoraja i Łęcznej;
3. Rozbudowa istniejącego układu ulicznego dla poprawy przejezdności i obsługi nowych terenów zainwestowania miejskiego, w tym:
 - Budowa tunelu pod Al. Racławickimi z estakadą nad ul. Głęboką wraz z ul. Filaretów,
 - Przebudowa ul. Długiej od Krańcowej do ul. Mickiewicza,
 - Budowa odcinka od ul. Wojennej do ul. Smoluchowskiego,
 - Przebudowa ul. Wrotkowskiej od ul. Smoluchowskiego do ul. Diamentowej,
 - Kontynuacja budowy ul. Poniatowskiego z węzłem z al. Racławickich do wiaduktu nad al. Solidarności,
 - Przebudowa al. Spółdzielczości Pracy od ul. Smorawińskiego do ul. Obywatelskiej z przebudową ul. Unickiej i Podzamcze,
 - Budowa w klasie głównej tzw. „Trasy Zielonej” od skrzyżowania „Klin” do ul. Nadłącznej,
 - Przedłużenie ulicy Mełgiewskiej do granic miasta,
 - Budowa ul. Willowej,
 - Modernizacja ul. Sławinkowskiej od ul. Willowej do granicy administracyjnej miasta,
 - Przedłużenie ul. Jana Pawła II do al. Kraśnickiej oraz przebudowa al. Kraśnickiej do granic miasta.
4. Budowa sieci ścieżek rowerowych, w tym wewnątrzsiedlowych i miejskich, mających powiązania trasami rowerowymi poza miastem;
5. Budowa parkingów strategicznych, wielopoziomowych i terenowych dla obsługi obszaru Centrum;
6. Budowa dworca autobusowego obsługującego przewozy międzymiastowe i międzynarodowe;
7. Budowa nowoczesnego systemu sterowania ruchem ulicznym (w tym ruchem pojazdów transportu publicznego);
8. Stworzenie zintegrowanego systemu transportu zbiorowego;
9. Dostosowanie istniejącego układu linii komunikacji zbiorowej do potrzeb mieszkańców;

10. Modernizacja i rozbudowa sieci trakcji trolejbusowej,
11. Modernizacja taboru trolejbusowego;
12. Modernizacja taboru autobusowego;

W dziedzinie inżynierii sanitarnej:

Zaopatrzenie w wodę:

1. Modernizacja ujęcia wody w Turce wraz z realizacją stacji wodociągowej i sieci dystrybucyjnej umożliwiającej podanie wody do istniejącego systemu miejskiego;
2. Rozbudowa systemu wodociągowego miasta w celu rozszerzenia zasięgu obsługi na wszystkie istniejące i planowane tereny zainwestowania, w tym budowa odcinków wodociągu magistralnego w dzielnicach położonych promieniście przy granicy miasta;
3. Przebudowa wyeksploatowanych, ponad 60-letnich sieci wodociągowych;
4. Wymiana wodociągów azbesto-cementowych;
5. Modernizacja systemu dystrybucji wody w celu zwiększenia niezawodności; zasilania i zapewnienia wymaganej jakości wody.

Kanalizowanie i oczyszczanie ścieków:

6. Modernizacja miejskiej oczyszczalni ścieków Hajdów w kierunku redukcji związków biogenych (azotu i fosforu) i utylizacji osadów pościekowych;
7. Rozbudowa kanalizacji sanitarnej na wszystkich dotychczas zainwestowanych terenach oraz planowanych pod inwestycje;
8. Uzupelnienie sieci kanalizacji sanitarnej na terenach zabudowy mieszkaniowej, usługowej i w zgrupowaniach przemysłowo-składowych;
9. Rozbudowa kanalizacji deszczowej na terenach dotychczas zabudowanych oraz planowanych pod zabudowę;
10. Budowa systemu podczyszczania wód opadowych;
11. Dezodoryzacja oczyszczalni i lepsze wykorzystanie biomasy;
12. Przebudowa wyeksploatowanych, ponad 60-letnich sieci kanalizacyjnych.

W dziedzinie gospodarki odpadami¹⁰:

1. Budowa punktu gromadzenia odpadów komunalnych umożliwiającą wstępną ich segregację;
2. Rozwój punktów zaplecza technicznego dla selekcjonowania i przetwarzania odpadów oraz ich gospodarczego wykorzystania;
3. Budowa zakładu utylizacji odpadów z pozyskaniem paliwa alternatywnego i surowców wtórnych;
4. Wdrożenie systemu informatycznego monitorowania odpadów przemysłowych i stworzenie wspólnie z jednostkami gospodarczymi systemu gospodarki odpadami przemysłowymi dla m. Lublina;
5. Odgazowanie niecki 1 składowiska odpadów w Rokitnie;
6. Rekultywacja lagun osadowych oczyszczalni ścieków Hajdów;
7. Rozwiązywanie problemu utylizacji odpadów pościekowych;

¹⁰ Plan gospodarki odpadami dla miasta Lublina. Lubelska Fundacja Ochrony Środowiska Naturalnego. Lublin 2002.

W dziedzinie zaopatrzenia energetycznego¹¹:

System ciepłowniczy:

1. Realizacja zadań w celu podłączenia odbiorców będących w zasięgu centralnego systemu ciepłowniczego,
2. Realizacja zadań odtworzeniowych i unowocześniających system z dostosowaniem do obecnych i prognozowanych potrzeb ciepłych,
3. Realizacja zadań związanych z poprawą standardów obsługi odbiorców w celu uzyskiwania większego zadowolenia klientów, dostosowania do standardów europejskich i wykorzystywania potencjału spółki.

System gazowniczy:

4. Rozbudowa sieci gazociągu wysokoprężnego i średnioprężnego oraz budowa stacji redukcyjnych;
5. Przeniesienie stacji redukcyjnej wysokiego ciśnienia z ul. Diamentowej na ul. Żeglarską;
6. Wymiana kotłów opalanych paliwem stałym na opalane gazem.

System elektroenergetyczny:

7. Realizacja nowych powiązań Głównej Stacji Zasilającej Lublin 400 (GSZ Rudnik) z Krajowym Systemem Elektroenergetycznym (relacja GSZ Lublin 400 – Biała Podlaska oraz GSZ Lublin 400 Zamość – Mokre);
8. Rozbudowa Głównej Stacji Zasilającej GSZ Lublin 400;
9. Realizacja nowych GPZ-ów na terenach przewidywanego dużego zapotrzebowania mocy;
10. Rozbudowa sieci elektroenergetycznych SN i NN na terenach posiadających niewystarczającą ich gęstość.

W dziedzinie telekomunikacji:

1. Rozbudowa i przebudowa sieci urządzeń umożliwiająca poprawę standardów łączności i zaspokojenie potrzeb na łącza telefoniczne, w tym: rozbudowa centrali międzymiastowej ACMM – E typu EWSD;
2. Realizacja nowych automatycznych central telefonicznych w zależności od potrzeb wynikających z rozwoju miasta, w tym: CA Rudnik, CA Jakubowice, CA Konopnica i CA Dąbrowa;
3. Modernizacja sieci i urządzeń telekomunikacyjnych oraz nowe realizacje w oparciu o centrale cyfrowe i cyfrowe systemy teletransmisyjne;
4. Budowa sieci informatycznej umożliwiającej powszechny dostęp do łączności elektronicznej;
5. Uzupelnienie łączności przewodowej poprzez rozbudowę sieci łączności komórkowej analogowej i cyfrowej.

¹¹ Szczegółowy wykaz przedsięwzięć w zestawieniu zbiorczym zadań inwestycyjnych dla przedsiębiorstw energetycznych.

6.3.5. Środowisko przyrodnicze

Racjonalna gospodarka walorami środowiska przyrodniczego Lublina i jego bezpośredniego otoczenia określa zarówno wizerunek miasta, jak też standardy życia. Warunkuje prawidłowe funkcjonowanie systemu ekologicznego na terenie miasta i w jego otoczeniu, w tym wspomaga ochronę różnorodności gatunkowej i siedliskowej, ochronę systemów wodnych, rzecznych i łąkowych. Szkieletowy układ systemu ekologicznego stanowią dna dolin rzecznych (Bystrzyca, Czerniejówka, Ciemięgi i Czechówki), suche doliny, wąwozy, lasy i wszelkie formy zieleni w mieście. Zadania w zakresie poprawy stanu środowiska przyrodniczego będą miały dwojaki charakter, ochronny i naprawczy. Zadania te to, w szczególności:

1. Ochrona prawna terenów przyrodniczo cennych (rezerwat przyrody, Górki Czechowskie, pomniki przyrody, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, użytki ekologiczne);
2. Rewaloryzacja dolin rzecznych, w tym:
 - ochrona przed lokalizacją tranzytowych układów komunikacyjnych;
 - propagowanie korzyści przyrodniczych i użytkowych jako warunków jakości życia;
 - łagodzenie skutków istniejącej trasy W-Z w dolinie Czechówki;
 - ochrona i rozpowszechnienie systemu zadrzewień nadrzecznych, a także ochrona przed zabudową terenów dolin rzecznych jako błoni miejskich;
 - rozwój małej retencji;
 - rozwój bazy rekreacyjnej i turystycznej (szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe);
3. Kształtowanie struktury ekologicznej miasta i stabilizacja procesów ekologicznych, w tym:
 - wspomaganie rozwoju różnorodności biologicznej i przyrostu powierzchni biologicznie czynnej;
 - tworzenie warunków samoregulacji procesów zachodzących w środowisku przyrodniczym;
 - wspomaganie potencjału poszczególnych ogniw struktury ekologicznej miasta;
 - ochrona i wzrost populacji zagrożonych gatunków roślin i zwierząt w obszarze miasta;
4. Ochrona zasobów wód podziemnych, w tym:
 - Budowa urządzeń infrastruktury technicznej gwarantującej ochronę jakości wód powierzchniowych i podziemnych, będących we wzajemnym związku hydraulicznym;
 - Likwidacja źródeł zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych;
 - Właściwe zagospodarowanie stref ochrony pośredniej ujęć wody;
 - Rezygnacja z pobierania wód głębinowych do celów przemysłowych (nie spożywczych);

5. Ochrona powietrza, w tym:

- Sukcesywne eliminowanie emisji zanieczyszczeń powietrza, w tym likwidacja „niskiej emisji” zanieczyszczeń szczególnie w rejonie śródmieścia i rozbudowa systemu ciepłowniczego;
- Sukcesywna zamiana paliw stałych z kotłowni zawodowych i przemysłowych na gaz ziemny jako paliwo grzewcze;
- Wprowadzenie skojarzonego systemu energetycznego w EC II Wrotków, gwarantującego wyższą efektywność wykorzystania masy energetycznej paliwa;
- Preferowanie ekologicznych paliw silnikowych;
- Realizacja obwodnic miejskich odciążających ruch komunikacyjny w terenach zabudowanych;
- Zazielenianie terenów niezabudowanych w celu ograniczenia zapylenia lessowego;
- Budowa parkingów wielopoziomowych w centrum miasta i w dzielnicach mieszkaniowych.

Zadania w zakresie ochrony środowiska są długotrwałe. Muszą być wdrażane systematycznie z zachowaniem ciągłości realizacyjnej. Tylko część z nich wymaga znaczących nakładów inwestycyjnych, głównie w zmianie technologii produkcji energii cieplnej, w zabezpieczaniu miasta przed spalinami komunikacyjnymi i w upowszechnianiu oraz urządzaniu otwartych terenów zielonych. Inne zadania wymagają w większym stopniu zachowania określonych zasad dyscypliny lokalizacyjnej w planowaniu przestrzennym i w budownictwie.

6.3.6. Baza ekonomiczna miasta

Zadania operacyjne w zakresie rozwoju bazy ekonomicznej dotyczą w istocie rozwoju systemu infrastruktury ekonomicznej, w zasadniczej mierze wspierającej funkcjonowanie i rozwój gospodarki rynkowej na terenie miasta. Gospodarka rynkowa, w tym wszelkiego rodzaju firmy są trzonem bazy ekonomicznej. Tworzą zasadniczą część miejsc pracy w mieście i źródeł dochodów ludności, są źródłem dochodów do budżetu miasta, tworzą wewnętrzny rynek zaopatrzenia między firmami, w tym kooperacji. Ponadto bazą ekonomiczną miasta są inne podmioty będące źródłami dochodów do budżetu miasta (instytucje, organizacje społeczne, gospodarstwa domowe), a także instytucje tworzące miejsca pracy i stanowiące, podobnie jak firmy, źródła dochodów mieszkańców. Zadania w zakresie budowania infrastruktury ekonomicznej obejmują takie przedsięwzięcia jak:

1. Organizacja inkubatora przedsiębiorczości udzielającego wszechstronnej pomocy początkującym przedsiębiorcom i innowacyjnym przedsięwzięciom gospodarczym. W szczególności inkubator obsługuje nowo zakładane firmy, udziela wszelkich porad przedsiębiorcom, monitoruje projekty przedsięwzięć gospodarczych przed i po ich wdrożeniu, udostępnia lokale produkcyjne i usługowe, umożliwia dostęp do nowoczesnych technologii, wdraża systemy finansowo-księgowo, udziela gwarancji kredytowych, prowadzi działalność

oświatową w zakresie przedsiębiorczości w szkołach średnich, wspomaga systemy marketingowe w firmach i świadczy inne usługi potrzebne przedsiębiorcom;

2. Współpraca na rzecz budowy i rozwoju Lubelskiego Parku Naukowo-Technologicznego;
3. Upowszechnienie regionalnego funduszu inwestycyjnego zabezpieczającego firmy przed ryzykiem przedsięwzięć gospodarczych (typu venture capital). Jest to fundusz tworzony regionalnie, jednakże jego siedziba i większość firm - twórców oraz klientów z pewnością będzie koncentrowała się w Lublinie. Lokalna administracja samorządowa może być jednym z wielu animatorów tworzących taki fundusz;
4. Tworzenie lokalnego systemu informacyjnego o rynku dla konsumentów (klientów) i dla firm. System ten może znacznie udrażniać transmisję informacji o potrzebach rynku konsumpcyjnego i gospodarczego i aktywizować reakcję podaży na popyt;
5. Tworzenie systemu marketingu miejskiego skierowanego do różnych adresatów jako faktycznych lub potencjalnych użytkowników zasobów miasta. Głównie powinien to być marketing stwarzający zainteresowanie miastem ze strony inwestorów prywatnych, a następnie w sferze zewnętrznych instytucji publicznych, organizacji pozarządowych i ludzi zainteresowanych osiedlaniem się w Lublinie. Marketing lokalny powinien działać w różnych segmentach „rynku”, w tym w segmencie kompleksowej obsługi inwestora i wizji przyszłych jego korzyści, kształtowania korzystnego wizerunku miasta ze względu na warunki zamieszkania i kontakty zewnętrzne;
6. Uporządkowanie funkcjonalno-przestrzenne stref biznesu, w tym „uczytelnienie” ich w przestrzeni miejskiej, polepszenie dostępności, urządzenie zagospodarowania przestrzennego oraz ograniczanie kolizji i konfliktów z innymi funkcjami. Zadanie to obejmuje w szczególności:
 - Zespoły przemysłowo-składowe i handlu hurtowego;
 - Ośrodki i strefy skoncentrowanych usług komercyjnych;
 - Sieć indywidualnych placówek handlu i usług;
7. Podjęcie działań w celu powstania non-profitowego funduszu lokalnego, przeznaczonego na finansowanie niekomercyjnych przedsięwzięć gospodarczych na terenie miasta. Rolą takiego funduszu jest wypełnianie luki inwestycyjnej między sferą budżetową a komercyjną w finansowaniu przedsięwzięć na terenie miasta w takich dziedzinach jak: pomoc społeczna, kultura, oświata, działalność sportowa, ochrona środowiska i inne.
8. Zagospodarowanie terenów poprzemysłowych z możliwością zorganizowania Lubelskiego Parku Przemysłowego.

Udział samorządu lokalnego w realizacji tej grupy zadań może być różny. W większości tych zadań, mających znaczenie lokalne lub niewiele wykraczających obsługą poza teren miasta, główna inicjatywa powinna należeć do administracji lokalnej współpracującej z samorządem województwa i instytucjami pozarządowymi wspierającymi rozwój przedsiębiorczości (fundacje, kluby biznesu, izby gospodarcze). Wiodącą rolę w tworzeniu instytucji infrastruktury ekonomicznej

o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym (funkcji wyższego rzędu) oraz ich bazy materialnej na terenie miasta będzie pełniła wojewódzka administracja samorządowa.

8.3.7. Struktura funkcjonalno-przestrzenna miasta

Lublin jest miastem wymagającym rozległego przestrzennie porządkowania stanu zagospodarowania terenu, w tym stref aktywności społecznej (nauka i praca), stref zamieszkania oraz stref umacniania środowiska przyrodniczego i kulturowego. Poza zadaniami porządkowania terenów mieszkaniowych, wymienionymi w sferze społecznej, porządkowanie struktury przestrzennej miasta obejmuje kolejne zadania:

W zakresie kształtowania struktury całego miasta:

1. Intensywne przekształcenia przestrzenne wyraźnie wydzielające strefy działalności społeczno-gospodarczej, funkcji mieszkaniowych i technicznej obsługi miasta oraz terenów wojskowych (Majdanek, Czechów) dla funkcji miejskich;
2. Ograniczone przekształcenia przestrzenne w strefach ogólnodostępnej zieleni i gospodarki rolnej;
3. Tworzenie niezbędnych rezerw terenu dla skonkretyzowanego programu inwestycyjnego;
4. Tworzenie rezerw potencjalnych wynikających z racji przyszłego zainteresowania inwestorskiego miastem;

W zakresie budownictwa mieszkaniowego:

5. Rewitalizacja zaniedbanych obszarów i zespołów mieszkaniowych przewidzianych do adaptacji;
6. Kształtowanie zróżnicowanych form środowiska mieszkaniowego;
7. Rozwój komunalnego budownictwa mieszkaniowego, głównie na zamianę mieszkań z terenów i obiektów zagrożonych katastrofą budowlaną, przeznaczonych do rozbiórki i wymagających długotrwałego remontu kapitalnego;
8. Wspieranie tworzenia infrastruktury technicznej budownictwa jedno- i wielorodzinnego;

W zakresie rozwoju usług podstawowych:

9. Kształtowanie zespołów usług w osiedlach mieszkaniowych;
10. Kształtowanie usług w wyodrębnionych rejonach w oparciu o sieć głównych ulic lub koncentrycznie;

W zakresie rozwoju usług poziomu ponadlokalnego i innych funkcji:

11. Kształtowanie reprezentacyjnego obszaru centralnego w Śródmieściu;
12. Wyznaczanie nowych centrów usług ponadlokalnych, w tym centrów handlowych;
13. Przekształcanie zagospodarowania przestrzennego zespołów produkcyjno-składowych;
14. Kompleksowe kształtowanie funkcji Śródmieścia.

Zadania wymienione w zakresie kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej Lublina mają najczęściej złożony charakter. Wynikają z potrzeby działań gospodarczych, w tym głównie inwestycyjnych, jak też z koncepcji zagospodarowania miasta określonej w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublina”, jak też w aktualizowanych planach miejscowych.

7. UWARUNKOWANIA FINANSOWE

7.1. Uwagi ogólne

Źródła finansowania zadań inwestycyjnych i organizacyjnych o znaczeniu strategicznym dla rozwoju miasta są różnorodne i na ogół nie do końca rozpoznane. Wśród nich z pewnością będą trzy zasadnicze, to jest: fundusze strukturalne Unii Europejskiej, środki rządowe pochodzące z kontraktów wojewódzkich zawieranych na kolejne okresy dwuletnie między Rządem RP a Samorządem Województwa Lubelskiego oraz środki finansowe z budżetu miasta. Uzupełniającą rolę mogą odgrywać fundusze instytucji i organizacji pozarządowych oraz kapitał prywatny. Wymienione źródła mogą tworzyć komponenty finansujące przedsięwzięcia należące do sfery publicznej. Niektóre z nich, głównie fundusze Unii Europejskiej będą także wspomagały rozwój przedsiębiorczości i aktywizację rynku pracy, co w istocie należy do sfery prywatnej.

Rozwój sektora prywatnego w mieście będzie oparty głównie na kapitale prywatnym firm (przedsiębiorczość) i mieszkańców (np. budownictwo mieszkaniowe).

Biorąc pod uwagę światowe wahania koniunkturalne, ożywiająca się sytuację ekonomiczną kraju i zmienne zewnętrzne uwarunkowania finansowe, trudno jest obecnie określić trendy przyszłego, kompleksowego finansowania działań strategicznych w mieście. Obecnie możliwe jest jedynie określenie szacunkowych kwot przewidzianych na finansowanie działań w ramach wojewódzkiego programu operacyjnego na lata 2004 – 2006, stanowiącego komponent krajowego programu operacyjnego. Lublin prawdopodobnie będzie miał istotny udział w korzystaniu z przyznanych województwu lubelskiemu środków z funduszy strukturalnych. Wskazują na to zarówno cele operacyjne, jak też zadania przewidziane w strategii rozwoju miasta, odpowiadające szerokim zakresem działaniom określonym w wojewódzkim programie operacyjnym.

Drugim ważnym źródłem wiedzy o podstawach finansowania przyszłych przedsięwzięć o znaczeniu strategicznym jest prognoza finansowa dochodów i wydatków budżetu miasta opracowana na lata 2005 – 2015. W prognozie tej uwzględniono dotychczasowe trendy i szereg zewnętrznych uwarunkowań gospodarczych. Z założeń wynika, że jest to prognoza optymistyczna. Wydatki na finansowanie rozwoju gospodarczego zostały opracowane dwuwariantowo z uwzględnieniem różnego udziału wydatków majątkowych i remontowych w wydatkach budżetowych ogółem. Część tych wydatków z pewnością będzie stanowiła komponenty finansowe inwestycji współfinansowanych z funduszy Unii Europejskiej.

7.2. Środki finansowe z funduszy strukturalnych UE dla województwa lubelskiego na lata 2004 – 2006.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego opracowany na lata 2004 – 2006 będzie podstawą finansowania działań na terenie województwa lubelskiego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR) zarządzanego przez Ministerstwo Gospodarki. Regionalny

Program Operacyjny opracowany dla województwa lubelskiego w ramach czterech centralnie określonych priorytetów przewiduje następujące działania:

W priorytecie 1 – Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej konkurencyjności regionów, w tym działania:

- 1.1. Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego;
- 1.2. Infrastruktura ochrony środowiska;
- 1.3. Regionalna infrastruktura społeczna;
- 1.4. Rozwój turystyki i kultury;
- 1.5. Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego;
- 1.6. Rozwój transportu publicznego w aglomeracjach;

w priorytecie 2: Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach, w tym działania:

- 2.1. Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwościami kształcenia ustawicznego w regionie;
- 2.2. Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne;
- 2.3. Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa;
- 2.4. Reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi;
- 2.5. Promocja przedsiębiorczości;
- 2.6. Regionalne strategie innowacyjne i transfery wiedzy;

w priorytecie 3: rozwój lokalny, w tym między innymi działania

- 3.1. Obszary wiejskie
- 3.2. Obszary podlegające restrukturyzacji;
- 3.3. Zdegradowane obszary przemysłowe i powojaskowe;
- 3.4. Mikroprzedsiębiorstwa;
- 3.5. Lokalna infrastruktura społeczna

Regionalny program operacyjny województwa lubelskiego przewiduje również wspomaganie przedsięwzięć usprawniających współpracę transgraniczną poprzez inicjatywę wspólnotową INTERREG III.

Poza Ministerstwem Gospodarki jako instytucją zarządzającą ZPORR i przydzielającą środki finansowe dla poszczególnych województw, instytucjami pośredniczącymi w zarządzaniu tym programem będzie Urząd Wojewódzki oraz Urząd Marszałkowski w Lublinie. Końcowi beneficjenci wsparcia (odbiorcy usług i inwestycji) oraz instytucje wdrażające będą określane w najbliższej przyszłości. Instytucją finansującą omawiany program (ZPORR) będzie Ministerstwo Finansów. Rola Samorządu Miasta Lublin będzie różna w tym programie. W wielu przypadkach będzie to rola beneficjenta końcowego, a w innych rola pośrednicząca lub inicjatywna.

7. 3. Prognoza dochodów i wydatków budżetu miasta w latach 2005-2015

Przedstawiona prognoza dochodów i wydatków budżetu miasta obejmuje lata 2005 – 2015 (tabela 1) i sporządzona została w oparciu o obowiązujące przepisy, tj.: ustawę o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, ustawę o finansach publicznych oraz ustawy o samorządzie gminnym i powiatowym.

Przyjmując 10-letni horyzont czasowy do prognozy budżetu miasta oraz możliwości finansowania zadań, w tym zadań inwestycyjnych i modernizacyjnych, należy przyjąć szereg założeń i uogólnień. Brak prognoz co do chociażby wskaźnika inflacji jak i wzrostu gospodarczego w tym horyzoncie czasowym, jak również nowa sytuacja, jak członkostwo Polski w Unii Europejskiej oraz przewidywane zmiany systemu finansowania jednostek samorządu terytorialnego stwarzają stan, w którym występuje szereg niewiadomych. Stąd przedstawiona prognoza dochodów i wydatków budżetu miasta w latach 2005-2015 jest z pewnością obarczona znacznym ryzykiem błędu.

Przy kalkulacji założono:

- malejący wskaźnik inflacji ,
- stabilizację sytuacji politycznej i gospodarczej Polski,
- wyzwolenie aktywności i przedsiębiorczości ludności jako podstawowego czynnika wzrostu gospodarczego poprzez zmiany w systemie podatkowym (stopniowe zmniejszenie obciążeń podatkowych, uporządkowanie, ujednoczenie i stabilność systemu, nadanie przejrzystości interpretacyjnej, uproszczenie procedur podatkowych), tworzenie nowych miejsc pracy, wzrost wpływów z podatku dochodowego,
- malejący deficyt budżetowy,
- systematyczne zwiększanie nakładów na przedsięwzięcia rozwojowe i modernizacyjne,
- dostosowanie wydatków do możliwości finansowych miasta,
- intensyfikację kontaktów gospodarczych i handlowych głównie z krajami Unii, Rosją, Ukrainą,
- korzystny wpływ ożywienia gospodarczego na gospodarkę kraju, a przez to i miasta,
- dokapitalizowanie gospodarki poprzez napływ kapitału zagranicznego w formie inwestycji bezpośrednich oraz funduszy europejskich,
- efektywne wykorzystanie dostępnych zasobów finansowych, w tym funduszy pomocowych, kredytów międzynarodowych jako uzupełnienie środków własnych,
- restrukturyzację wydatków publicznych państwa uwalniającą wolne środki, które można przekazać samorządom.

Z porównania dochodów i wydatków budżetu miasta w poszczególnych latach wynika deficyt budżetu miasta. Przewiduje się, że deficyt budżetu miasta będzie miał tendencję malejącą.

W załączonej prognozie w zakresie nakładów finansowych na realizację zadań inwestycyjnych, modernizacyjnych i remontowych przyjęto dwa warianty :

- w wariantcie pierwszym (pesymistycznym) założono, iż na wydatki inwestycyjne i remontowe zostanie przeznaczonych 13 % – 15% wydatków ogółem;
- w wariantcie drugim (optymistycznym) założono, iż na wydatki inwestycyjne i remontowe zostanie przeznaczonych ok. 16% wydatków ogółem.

Prognoza dochodów i wydatków budżetu miasta w latach 2005-2015

w tys. zł

Rok	Dochody budżetu ogółem	Wskaźnik wzrostu	Wydatki nieznajdujące pokrycia w dochodach	Wydatki budżetu ogółem	Wskaźnik wzrostu	w tym:			
						wydatki majątkowe i remontowe	% 7:5	wydatki majątkowe i remontowe	% 9:5
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
						wariant I		wariant II	
2005	763 369		38 650	776 519		108 042	13,91%		
2006	780 000	102,18%	45 000	784 500	101,03%	110 000	14,02%	125 500	16,00%
2007	795 000	101,92%	50 000	797 000	101,59%	113 000	14,18%	128 000	16,06%
2008	810 000	101,89%	40 000	807 000	101,25%	115 000	14,25%	129 400	16,03%
2009	824 000	101,73%	25 000	827 000	102,48%	123 000	14,87%	132 500	16,02%
2010	837 000	101,58%	23 000	838 500	101,39%	125 000	14,91%	134 200	16,00%
2011	850 000	101,55%	22 000	849 000	101,25%	126 000	14,84%	136 000	16,02%
2012	862 000	101,41%	22 000	863 000	101,65%	128 000	14,83%	138 200	16,01%
2013	874 000	101,39%	22 000	873 400	101,21%	130 000	14,88%	140 000	16,03%
2014	885 000	101,26%	20 000	886 300	101,48%	132 000	14,89%	142 000	16,02%
2015	896 000	101,24%	23 000	898 300	101,35%	135 000	15,03%	143 700	16,00%

WNIOSKI KOŃCOWE

Opracowany dokument strategii jest narzędziem długofalowej polityki wspomaganie rozwoju miasta Lublina. Jest to narzędzie w dyspozycji Prezydenta Miasta i administracji samorządowej. Wszelkie istotne dla rozwoju miasta przedsięwzięcia powinny być odnoszone do celów strategicznych.

Wdrażanie strategii będzie obarczone wieloma trudnościami. Po pierwsze Samorząd Miejski nie dysponuje dostatecznymi środkami finansowymi na rozwój, a także nie otrzymuje wystarczających środków finansowych z budżetu państwa i z funduszy Unii Europejskiej. Sektor prywatny także nie stanowi wystarczającej bazy ekonomicznej miasta. Po drugie strategia będzie wdrażana w zmiennych warunkach zewnętrznych. Obecnie państwo przeżywa trudności finansowe w sferze publicznej, co przejawia się w trudnościach z osiągnięciem równowagi w budżecie państwa. Okres przezwyciężenia tych trudności jest trudny do przewidzenia. Po trzecie Polska jest obecnie w początkowej fazie członkostwa w Unii Europejskiej. Trudno jest przewidzieć, jaka będzie skuteczność wykorzystania funduszy strukturalnych i inicjatyw wspólnotowych przez województwo lubelskie, w tym przez Lublin. Lista nieznanych, lecz istotnych uwarunkowań rozwoju Lublina jest długa.

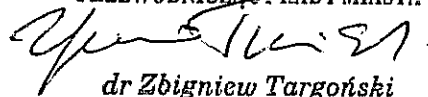
Zmienność trudnych do przewidzenia uwarunkowań zewnętrznych rozwoju Lublina wywołuje potrzebę ciągłego ich monitorowania i korygowania strategii. Najszybciej zmieniającymi się elementami w tym dokumencie będzie analiza mocnych i słabych stron (SWOT) oraz lista działań operacyjnych. Prawdopodobnie trzeba będzie także korygować cele operacyjne. Stąd też w strategii potrzebny będzie monitoring najważniejszych uwarunkowań zewnętrznych i lokalnych wdrażania strategii. Ponadto strategia będzie zmieniała się także ze względu na proces jej wdrażania. Stopniowo niektóre zadania będą wdrożone, a inne zdezaktualizują się. Lista zadań operacyjnych będzie elementem wymagającym najszybszych zmian.

Poza uwarunkowaniami obiektywnymi potrzeba ciągłej aktualizacji strategii wynika także z zasady zachowania jej spójności z wieloma innymi dokumentami. Najważniejszym z nich będzie strategia rozwoju województwa i jej programy operacyjne. W ich obrębie będą uwzględniane także zadania ważne dla miasta Lublina. Ponadto będzie zmieniała się struktura zagospodarowania przestrzennego miasta i jego powiązań z otoczeniem. Stąd też trzeba będzie aktualizować plany zagospodarowania przestrzennego miasta i gmin z nim sąsiadujących. Wywoła to potrzebę zmian w strategii rozwoju miasta. Zmianom mogą ulegać strategie rządowe odnoszące się do polityki rozwoju regionalnego i koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, co będzie miało wpływ na aktualizację dokumentów zarówno w sferze planowania strategicznego, jak i w planowaniu przestrzennym na wszystkich szczeblach.

Niezależnie od potrzeb wynikających z zachowania spójności, warsztat planowania strategicznego wymaga ciągłego doskonalenia stosownie do osiąganych doświadczeń w tym zakresie. Polem wymagającym doskonalenia warsztatu jest programowanie działań stosownie do wymagań Unii Europejskiej i jej poszczególnych funduszy. Ponadto doskonalenia wymaga baza statystyczna pozwalająca na kwantyfikację mocnych i słabych stron, a także na precyzję

monitorowania strategii i wdrażanych zadań. Trzecim ważnym polem doskonalenia warsztatu planowania strategicznego jest umiejętność kojarzenia zadań i ich projektów w układy funkcjonalne, czyli tworzenie zależności wzajemnego wspomagania się podejmowanych przedsięwzięć organizacyjnych, a także inwestycyjnych. Doskonalenie warsztatu w tym zakresie jest jednym z istotnych czynników poprawy efektywności tych przedsięwzięć. Czwartym wreszcie polem doskonalenia planowania strategicznego jest osiąganie coraz klarowniejszego obrazu roli poszczególnych podmiotów władzy publicznej i jej partnerów prywatnych oraz instytucji pozarządowych we wdrażaniu strategii. Lublin jako duże miasto, centralny ośrodek kształtującej się aglomeracji, stolica województwa i ośrodek koncentracji różnych instytucji i organizacji wymaga szczególnie intensywnego przygotowywania współpracy na rzecz wspomagania rozwoju miasta.

PRZEWODNICZĄCY RADY MIASTA

dr Zbigniew Targoński